

ЮЖНЫЙ
РУССКІЙ ЗБОРНИКЪ,

ИЗДАНИЕ

Амеросія Метлинскаго.

ЩУРА ЛЮБОВЪ,

АБО

МУЛЫЙ ДОРОГШЕ СЧАСТЬЯ.

ДРАМА

Грицька Основьяненко (Григорія Квитки).

ВЫЛОЖЕНА ИЗ БУВАЛЬЩИНЫ.

ХАРЬКОВЪ.

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФИИ.

1848.

Печатать позволяется съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи
представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное
число экземпляровъ. С.-Петербургъ, Мая 21 дня, 1840
года. *Ценсоръ П. Корсаковъ.*

Е, е — читается твердо, будто э. Є, є — читается мягко,
будто ѣе, ѣе. У, у — читается твердо, почти будто ы,
только ближе къ э, нежели къ и.

ЩУРА ЛЮБОВ.

ДИЙСТВУЮЩИИ:

Таранецъ, обиватель пид- городья Ганчаривки.	Зоринъ, офицеръ. Пятаковский, приказный изъ Губернской Канцеляріи,
Галочка, дочка його.	Сусидний народ, составля-
Олена, подруга ея.	щій веселья.
Микола, работник його.	Разсылные, изъ Губерн-
Твердохлиб, обиватель из города Харькова.	ской Канцеляріи.

Дійствие в 1770 году.

ДІЙСТВІЕ ПЕРВЕ.

Серёдиша хати достаточного малоросійського
обивателя.

ЯВЛЕНІЕ ПЕРВЕ.

ГАЛОЧКА и ОЛЕНА (сидять, прядуть и ти-
хенько спивають).

Г а л о ч к а (переставши спивать). От-же
собака забрехала... (Виглянувши у вікно, вскри-
куе:) Олено! мерщій..... та ну-бо, мерщій....

О л е н а (оставивши роботу, встає). А що
там такé?...

Г а л о ч к а. Та ну-бо, яка неповоротна! Мерщій заціпку... (бігає сюди и туди).

О л е н а (слідкуючи за нею). Яка там заціпка?... Де там вона?...

Г а л о ч к а (усе з безпокойством). Та онде двери... держи-бо... зацепни...

О л е н а (остановлюючись). Чи ти дурна, чи божевільна? що робити, скажи.

Г а л о ч к а. Хиба-ж не чуєш? — Зацепни, кажу, двери, та не пускай....

О л е н а. Кого там не пускати?...

Г а л о ч к а. Його не пускай... цур йому! я боюсь його.... Ну-бо, швидче зацепни....

О л е н а. Та-дже-й зацепнула.

Г а л о ч к а. Держи, душко, и плямку; та крипко, а то відирве....

О л е н а. Та-й держу-ж.

Г о л о с з а д в е р и м а (и стукання в дери знадвору). Дома хазяинъ? — Отоприте!

О л е н а (держачи дери, до Галочки, прижавшися у другим кутку, в шів-голоса). А що сказати?

Г а л о ч к а (в кутку, дрижачи від страху). Скажи, що нема никóго у хати.

Г о л о с (и уп'ять стук). Эй, кто есть? Отоприте....

О л е н а. Нема никого у хати, идите далш....

Г о л о с. Какъ нема?... А кто-же говорить?
Отопри сейчасъ!...

О л е н а (все держачи двери, до Галочки, тихо). Ох, душко! Я так и трушуся... Боюся, троха се чи не москаль?..

Г а л о ч к а (ище бильше ховається). Та не бійся ничого; тилки держи....

Г о л о с. Кто держитъ?... Кто говорить?...
Отопри!...

О л е н а (до дверей). Та я вам кажу, нікому відперти; нікого нема, хата пустисинька...

Г о л о с. А кто-же говорить? Ты и отпри.

О л е н а. Та-й мене нема... (До Галочки, тихо:) цур йому, який страшний! Я так и трушуся.

Г о л о с. Хорошо-же, не отпираете?—Я знаю, это Галочка говоритъ; не отпираете? Будете меня помнить!... Я пришелъ, чтобъ переговорить.... хорошо-же, увидите!

О л е н а (прислухаючись). От-же троха чи не пишов....

Г а л о ч к а (крадется до вікна на ципочках, з великим страхом хоче заглянуть и впять одскакуе назад). Ох, лишечко! Боюсь и глянути.... Онде... онде вже пишов... онде и хвиртку за собою зачинив... (стоять посеред хати). Ох, насилу душа віддихнула, а сердце так и колотиться!.. Иди — сидай; не бійся, вже не вернется.

Олена (не сходячи з миста). Не здужаю з мисльця зийти... ноги одубили, а руки так и прикипили до зашпінки... от хиба не страшний!...

Галочка (одводить ни од дверей). Та ну-бо вже не бійся, вже він далеко. Бач, яка ти боязлива!

Олена. А то и не бояться такого?—Ще-ж то хороше, що ранок, а як-би такий прийшов смерком, то я тут-би и вмерла!

Галочка. Зовсім нічого його бояться. Не пусти, прожени, та й годи.

Олена. А ти и не злякалася? Ну, ну, як стина побилала.—Хто-ж се такий страшний був? Я його овси и не бачила.

Галочка. Чого-ж ти злякалася?

Олена. За-тим, що ти боялася.

Галочка. Я думала, що ти зуздрила, який він є страшний, та на тебе гляючи дуже злякалася.

Олена. А я на тебе дивлячися собі злякалася и не бачучи його... Бач, яки ми собі!... (смиються обидви). Годи-ж реготатися, нічого и не наробимо; сидай-лишень, дивко, та роби (сидают и роблять). Розкажи мени, будь ласкова, хто се такий приходив? Ад-же ти його бачила?

Галочка. Еге! тим-то я и злякалася, що побачила, хто йде... Се, коли хоч знати, се мій жених приходив....

О л е н а. Жених? Ох мені лихо! Чи не дурна-ж ти зовсім? як таки можна так жениха шанувати? Що він теперечки скаже?..

Г а л о ч к а. Потурати йому! Се такий жених, що цур йому від мене!

О л е н а. Яких у неї до гаспида женихів! Кого ни почуєш, усяк ни сватав. Мабуть з сотню вже є. Коли-б до мене их з половину прислала. А то, ми не-с-так багаті, та її дивчат нас у батька аж трое, так ни один злидєнь и не навидається. Тебе знають, що ти одна, а батько багатий, уся худоба достанється, так тим и топчуться. Ти-ж пидєш за нього?

Г а л о ч к а. А щоб він не дїждав з своим поганим родом! Були—були люди, а то вже ви-явився якійся-то приказний. Та стидкий, та мерзенний; и горилку п'є добре, и кабаку крипко вжива, та и посватався. Як-же мій пан-отець напрямки йому відризав, так він и розлютовався, и побоживсь, що зробить пан-отцеві яку биду. Тим-то я и злякалася, и заперлася від нього. Цур йому!

О л е н а. О шкода-ж! Ми-б з нього тут погузовали, посмиялись-би, та її протурили-б його...

Г а л о ч к а. Нехай виється, куди хоче. Мени и дивитися на нього гідко, не то щоб з ним говорити! Ну його к сину; и не зминай об ньому. И без нього мені пудно! (вздихаєть).

О л е н а. Вже я бачу, що тобі не сьогодні нудно; ат-же перестала до нас и на вулицю виходити. А того не знаєш, що тилки за-для тебе уся аж з города зиходються, як купци и школяри, та й пани. Чи знаєш, як ти не вийшла до нас у короводи грати, то той увесь народ, побачивши, що тебе нема, и розпийшовся.

Г а л о ч к а. А ви-б собі сами грали, що вам до людей?

О л е н а. От-так-пак! Будемо сами за-для себе и грати, и спивати? Ми на те дивчата, не для себе граємо, а щоб люди на нас дивилися, та завидовали.

Г а л о ч к а. Так от що!

О л е н а. А в тебе, мабуть, и не така натура? Ну-ну, таки всяка!

Г а л о ч к а. Що-ж за мною запримитила? А ну, скажи.

О л е н а. Куди! За тобою нічого нема. Ти усе граєш з нами, аж геть, біля великого садка. Як-же хто вийдець... Знаєш?... та сядець, біля дворив, на колодках, так ти и почала усе туди коровод водити, або у хрещика, усе туди бижиш. А чого се так? Га?

Г а л о ч к а (з замишательством). Там-бо пан-отець мій садовиться и любить дивитися, як я граю.

О л е н а. Пан-отець? Ох ти хитра! А з пан-отцем та сидить... пан-охвицер.... А що? напекла ракив?—Почервонила?—Я усе знаю....

Г а л о ч к а (стидячись). Що?... що ти знаєш?... кажи, кажи усе.

О л е н а. Знаю, Галочко, усе знаю. Як тилки ти виїдеш до нас, а тут де озметься и охвицер, та прямо до твого пан-отця, и посидають собі на колодках. А ти тут як та дзикга, усе перед ними та коло них; а ми тилки підбиґаєм за тобою. Як-же вони підуть собі, то у тебе и голова розболиться, и ноги потовмилися, и втікаєш додому... а за-чим?... Знаю, усе знаю. За-тим, що твій пан-охвицер... я хотила сказати, пан-отець вже дома, так за-для нього и вертаєшся.

Г а л о ч к а (смутившись, протяжно). И вистимо!...

О л е н а. Так там-бо и охвицер твій. Та и що-то: и сьогодні у вас, и завтра, и після завтраго и по усяк Божий день усе він у вас. Нехай-же він з пан-отцем, а ти чого туди?

Г а л о ч к а. Але! послухай-лишень, що и я тобі скажу. Коли прийде до нас пак, так треба-ж чим-там звичайно його попоштувати; от за-тим я и стараюся. А другу річ тобі, Оленочко, скажу: тилки начни слухати, що він и як говорить, то й забудеш усе и не відиїдеш

від нього. Який-то він розумний! Чого-то він не зна! Та як стане розказувати, то я и заслухаюся, и задивлюся на нього, так що й роботу покину, голку з рук впушу.... и сама себе не тямлю. От, ей Богу, що правда!

О л е н а (з участям). Галю, Галю! Дивися, та не задивлюйся; слухай, та не заслухайся. Свій розум держи.

Г а л о ч к а. Ох, сестро, що мени робити!—Тобі тилки самий признаюся—будь ласкова, не розказуй нікому—може полегша, як тобі розскажу: сама не знаю, що зо мною сталося? Без нього, усе мени нудно тяжко, усе жду його... його одного бачу и билш мени нікого не треба...

О л е н а. Галю, Галю!... що-ж з сього?...

Г а л о ч к а. Я й сама не знаю, що й робити з собою?... (з сльозами). Ми з-малу усе з тобою укупі. Навчи, що мени робити?... Поможі мені!...

О л е н а. Чим-же я, душко, тобі поможу?... Лихо тобі!... любиш його, як и сама бачиш...

Г а л о ч к а. Тò-то мое й горечко, що люблю його!.. Я вже давно запримитила, що любила його, та й була веселенька, сама не знаю чого Як-же він, отсе два тижни, чогось став журитися, то и я з ним, моя душко; та як у воду опущена!.. А ось на тим тижни и перестав було ходити. Господи! як я за ти дні не

вмерла, не знаю! Дали и прийшов, та такий смутний! слова не почувш від нього. Усе дивиться на мене, мовчить, а тут у вочицях и видно слізоци... а я швидче у кимнату, та й заляюся слізами!.. Так мени важко, душить мене... мов душа з тила хоче вийти....

О л е н а. Так и не журися, моя Галочко! Хоч побожуся тобі, що й він тебе любить.

Г а л о ч к а (горестно). Не хотила-б я сього ніко́ли!...

О л е н а. А чому-ж?

Г а л о ч к а. Нехай-би я сама страждала, він-би сього и по-вик не знав и не мав-би ніякого горя, а я своє лихо поховала-б у сирий землі з своїм дивованьнячком!... А як він мене ще полюбить, щó з того?....

О л е н а. Як що? коли дуже полюбить, то й озьме тебе за себе. Ти станеш панею, будеш щаслива....

Г а л о ч к а (задумється, опустивши руки). Счастья!... Хто він?... Хто я?.... О горечко!...

О л е н а. Не журись-бо поперед усього.... Отже хтось іде... Може вп'ять дверей держати?...

Г а л о ч к а (глянувши у вікно). Э, ни, сьому и відчинити двери треба (поспешно утира заплакани очи и відчиняє двери).

ЯВЛЕНИЕ ДРУГЕ.

Ти-ж и **ТВЕРДОХЛИБ.**

ТВЕРДОХЛИБ. Добри-день вам, дивчатка!

ГАЛОЧКА и **ОЛЕНА** (низько кланяючись).

Будьте и ви, дядюшка, здорови!

ТВЕРДОХЛИБ. Гало-душко! А чи дома ваш пан-отець?

ГАЛОЧКА. Вони дома, там десь, біля ба-траків; хуру мають відправляти.

ТВЕРДОХЛИБ (Олени). А потрудитесь, стало бить, Петровна; поклічте Омеляновича. Скажит, що я прийшов. Є пишне діло.

ГАЛОЧКА. Куди нї; вона их и не знайде. Побижим, сестро, удвох (хватаються за руки).

ТВЕРДОХЛИБ (удержуючи Галочку). Та ни, душко, не трудитесь ви. Вона молодша, вона збига и пишки усюди; а ви посидьте зо мною.

ГАЛОЧКА. Та далейбї що вона не знайде сама. Як я побiju з нею, то и знайду вам пан-отця.....

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТЕ.

Ти-ж и **ТАРАНЕЦЬ.**

ТАРАНЕЦЬ. Та не треба мене шукати, ось-ось-де я знайшовся й сам. Дай Боже день добрий вам, Потаповичу! Побачив, що ви, по ласци

ваший, завернули до мене; так я покинув усе, та мерщій до хати. Сидайте-ж, пожалуйте; зпочивайте; здалеку шли, втомилися.

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Не вам кажучи, нагрив трохи чуб, поки дошва́ндяв до вас. Звиснее діло: де Харків, де Ганчарівка. Забрались, полагаю, верстов за три.

Т А Р А Н Е Ц Ь. Та й буде таки. — Галочко! достань, машечко, там є варена; то піднеси нам по чашечці.

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Та не турбуйтеся, Омельяновичу!... я не за-тим прийшов...

Т А Р А Н Е Ц Ь. От-так пак. Буцим ми вас не знаємо? Ат-же не у пустку вийшли. Спасибі Богу, хазяїн є, и в нього де-що вóдиться; и молода хазяйка піднесе́, не яка мени и турбація. — Се вже так закон. Не ві́д нас воно стало, не нами и покóнчиться.

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Благое діло, приятелю мій! любезній, не кидатися старовини. Ох-ох-ох!

Т А Р А Н Е Ц Ь. Поки будемо постаросвітський жити, поти в нас и добро буде. — Що-ж у вас, у городи, чувати? як що поводитися?

Т В Е Р Д О Х Л И Б. А що? усе гаразд. Військо муштрується; кажуть, от-от підуть на Турка; хочуть, мабуть, Бендерив добувати.

Т А Р А Н Е Ц Ь. Нехай им Бог помага. А город хороший. Добре-б його до нас загáрбати.

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Та воно так, та й сила су-
постата не мала!

Т А Р А Н Е Ц Ь. Не журитесь, Потаповичу! як
пиде наше військо, то Турка так пришруть, що
не своим голосом закричить: аман.

Г А Л О Ч К А (приносьть на дерев'яний тарилци
дві чашки, пидносить Твердохлибу и кланяється).
Пожалуйте, дяюшка!

Т В Е Р Д О Х Л И Б (одводячи ин рукою). Що се
ви робите? хазяину треба попереду.

Г А Л О Ч К А (кланяється). Пожалуйте-бо, зволь-
теся.

Т В Е Р Д О Х Л И Б. И гостю буде хороше, коли
хазяин примир покаже.

Г А Л О Ч К А. Пожалуйте-бо, а то не ведійду.

Т В Е Р Д О Х Л И Б (взявши чашку). Не що з
вами робити. — Пиднесит-же и пан-отцеві.

Т А Р А Н Е Ц Ь (взявши чашку). Та вже об мени
не турбуйтеся. И дочка батька не забуде, и ха-
зяин себе не зобидить. Пожалуйте-ж, покушайте.

Т В Е Р Д О Х Л И Б (виливає из чашки в блюдце
и кланяється). Будьте-ж здорови! Нехай и наш
Харькив процвита! А що? може з нього буде
що путне!

Т А Р А Н Е Ц Ь. И пожалуй повстаємо з до-
мовин и не пізнаємо. Тут може так заселяють-
ся, застроються, що нігде и ступити буде. — А
ке, дочко, ще по одний пиднеси нам.

Г а л о ч к а (приносить горшок и из нього наливає в чашки и пидносить).

Т в е р д о х л и б. Чи не багато буде, Омеляновичу?

Т а р а н е ц ь. Хазяин то зна, а гость не укажчик. — Пиднеси, доню, пиднеси.

Т в е р д о х л и б. Коли-ж так, так ось як. Пиднесит ви обидви, дивчатка. А ми, стари, випьем, та от що скажемо: нехай-же у наш Харьків зо всіх мист збираються добри люди, а ледащи геть втікають; та нехай дивчата красивиши над усі города в нас не переводяться. Чи так, приятелю мій любезний, и ви, дивчатка, мамечки мои?

Г а л о ч к а и О л е н а (пидносячи чашки, кланяються). Так, дядюшка, так-таки.

Т а р а н е ц ь. И я скажу: нехай буде так, и усе-усе добре щоб не переводилося!

Т в е р д о х л и б (випивши и оддавши чашку). Годи-ж тепер! приймайте отсе куди знаєте, та идит собі куди знаєте, а нам тут треба де-обчим поговорити.

Т а р а н е ц ь. Так нехай-же стоить; ми поговоримо-поговоримо, та й почастуємося.

Т в е р д о х л и б. Ни, вже довольно. Важне дило буду казати, так щоб не забути де-чого.

Т а р а н е ц ь. Як знаєте. Приньмите-ж, дити, посудину, та идит собі гуляти.

О л е н а. Проведи мене, Галочко, додому. Мени вже пора.

Г а л о ч к а. Добре, ходим.

Т а р а н е ц ь. Вертайся-ж, доню, швидче, не барись. (Дивчата виходять и односять чашкѣ и все). Нуते, приятелю Цотапович; кажит, що там маєте?

Т в е р д о х л и б (з безпокойством). Не знаю, з якого кінця зайти....скажит мени на милость, хто недавно сватав вашу Галочку?

Т а р а н е ц ь. Та их стилки на тижни перебува, що и не згадаеш усякого. Відкиля вже не наизжають! що вона им так далася?

Т в е р д о х л и б. Та ни, не те. Отсе на тим тижни хтось сватав; хтось з Губерської....

Т а р а н е ц ь. Эге! се-б-то той....от не згадаю як його...дивчата прозвали пұцьвирок.

Т в е р д о х л и б. Трохи чи не таке щось. Що-ж ви йому сказали?

Т а р а н е ц ь. Такому паскұдному и гарбуза пожалковав давати. Узав його за руку, та й вив з хати и сказав, щоб никόли и двора мого не знав. Так що хибя?

Т в е р д о х л и б. Оглашений що зробив? у Губерську Канцїлярию подав донос, що буцим ви колдуєте и що знайшли аж шість скарбїв таких, що им и цини нема.

Т а р а н е ц ь. Що-ж з того буде?

Твердохлиб. Хиба-ж ви не знаєте, як у таким дили поводитись? И колдовати лихо, и за скарб, як не обявши, так бида бува.

Таранець. Та відкиля-ж се анахтемський пущьвирок вигдавав, що я чаклюю и скарби знакожу?

Твердохлиб. Вже сього не знаю. Показав ссилку на вашого батрака. Чи Микола у вас є?

Таранець. Та є.

Твердохлиб. Так буцим тої сказав, що ви и колдовське слово знаєте и що скарби знайшли.

Таранець. Сьому не можно статись. Микола в мене така дитина, що и не треба лучшого: розумний, права рука моя по усьому торгу.

Твердохлиб. Ось покличте його попере-ду, та зпитаїте, що се означа?

Таранець (виглянувши в вікно). Онде-ж и він. А гов, Миколо! ходи ке сюди. — Що се за напасть така?

Твердохлиб. Не смущайтєся, государь мій любезний, поки ще до чого. А дило важнее, треба його затушковать.

—

ЯВЛЕНИЕ ЧЕТВЕРТЕ.

Ти-ж и МИКОЛА.

Таранець. Скажи мени, Миколо, чи ти знаєш того... що от прозвали пущьвирком?

Микол а. Се-б-то Пятаковський? як його не знати: я йому и спину натовкмачив, и п'ятли обирвав.

Таранець. За вищо-ж у вас узялося? кажи усю правду, не потай нічого.

Микол а. Ви вже мене знаєте, що ни для кого не збрешу, а таити нічого тут; ось як усе було. Раз поставив мени горилки, та и став вишитовати: від чого ви, дядюшка, так розбагатили? чи не знаєте, пита, якого колдовського слова, або чи не знайшли коли скарбу?—А я його обдурюю и кажу: дядюшка и слово таке зна и аж шість скарбив знайшов, що им и цини нема

Таранець. Коли-ж-се було? Чи боїшся-ж ти, Миколо, Бога?

Микол а. Тим, що Бога боюся, тим його так и обдурював. Коли-б-же розпитав, як що воно є; то я и сказав-би, що колдовське слово те, що ви ласкою просите, так ми для того з шкури лиземо, щоб вам услужити; а скарби, то шість батраків, що им, за их роботу и щирі труди, цини нема. Коли-ж він не питав, так я и не розказовав; так и розійшлися. А удруге він на улиці та став щось брехати про Галочку таки вашу, Омеляновичу. Так на нього уся громада и напустилася, щоб не смів ни про кого худой слави пускати, бо се є гріх; и

таки добре його затюкали. А я закликав його у куток, та таки гарненько потасовав.

ТАРАНЕЦЬ. За се спасибі, а за ти речи дуже не гаразд буде. Він усе об'явив началству и на нас беда збирається.

МИКОЛА. Аж ничогисинько, дялюшка, не бійтеся. Тільки судяци нехай мене спитаються при ньому, то я усе докажу. Перестане цвиринькати.

ТАРАНЕЦЬ. Гляди, чи так воно буде! Иди-ж до свого дила. Наробив мені багато хлопит.

МИКОЛА. Далебі що так усе минеться. А його попаду, то ще притасую, та вже не так. Нехай не бреше! (Виходить).

ТВЕРДОХЛІВ. Воно-то, пожалуй, так, та по дилу не прийдеться так. Сьогодні мені знакомий з Губерської Канцелярії розказав усе. Треба, каже, гасити дило. Я що робить? Кинувся до доносчика. И що-ж? вашим словом давав два рубли, щоб узав назад бумагу; так куди! На стину дереться. Нехай, каже, Галочку віддасть и худобу усю, тогди покінчаю дило.

ТАРАНЕЦЬ. А щоб він не дїждав, щоб я своєю дитиною став від биди відкупатися! — Сам на смерть готов, аби-б вона була щаслива! — Се беда мені з сим доносом! До розуму не прийду, що мені робити?

Твердохлиб. А у протчим, приятелю любезний, имийте резонт, не терийте куражу у отвітах, когда призовуть у Губерську Канцелярию. Шутки ради скажу, хоч и не той час: при прежних членах лучше було; знеси по требованію и не бійся ничого; а тепер так и нагадати не можно. За то правда процвітаеть; так, стало бить, и боятись ничого... От-же... не уиивайте, Омеляновичу... трохи чи не....

Таранець (оторопивши). А що? идуть за мною?

Твердохлиб (приглядається в вікно). Ниби розсильни идуть....

Таранець (ламаючи руки). О Господи! Що то зо мною буде. Бога милосердного не боюся, я чист у души; людей боюся!...

Твердохлиб. Воля його над нами. Він сильниший усих замислив чоловічеських.

Таранець. Що станеться з моєю Галочкою?... Вона и не зна биди!...

ЯВЛЕНИЕ ПЯТЕ.

Ти-ж и **РАЗСЫЛЬНЫЕ**, а потим **ПЯТОВСКИЙ**.

Разсылный. А кто у васъ (вѣннимаеть бумагу и читаеть) Алексѣй Таранецъ? (Таранецъ,

блудний, дрижить и не можетъ слова выговорить).

Твердохлиб. А на що він нужен вам?

Разсылъный. Чтобъ шолъ за нами.

Твердохлиб. Куда? и по чему требоваыю?

Разсылъный. Въ Губернскую Канцелярію. Вотъ вамъ и записка.

Твердохлиб. А за чим його требуютъ?

Разсылъный. Не многимъ знать, мы посыльные.

Пятаковскій (вбѣгаетъ и кричитъ). А что? а гдѣ злодѣй, колдунъ? — Вяжите его, закуйте. Гдѣ ваши кандалы?

Разсылъный. Нѣту-тѣ ничего; не сказано, чтобъ заковать.

Пятаковскій. Такъ я вамъ приказываю. Закуйте ему руки, ноги, ротъ, глаза... я въ семь дѣлъ доносчикъ, я требую.

Таранецъ (ламаючи руки). О Господи! я в кандалах! за калавуром!... Як-то Галочка зтерпеть!...

Твердохлиб (одвѣвши на сторону Пятаковскаго, говорить йому тихо). Послушайте, государь мой любезный! Когда вы в сим дѣлѣ маєте силу, то... давав вам два рубли... ну, звольте, отъ вамъ пять рублев. Потушитъ дѣло, відпуститъ салдатъ и беретъ деньги; ще и попоштуемъ славно.

Пятаковскій. Хмъ! я самъ отъ примирія не прочь. Конечно, можно бы дѣло и утушить; я покажу, что я это писалъ не въ трезвомъ состояннн и сѣ и то... Только, какъ честный человѣкъ, по совѣсти скажу вамъ, что и пятидесяти рублей не возьму. Одна Галочка, и ни копѣйки меньше.

Твердохлиб. Несбиточное, государь мой, дило, щобъ Галочку одать за вас...

Пятаковскій. Помилуйте, какъ, отъ чего? Я служу рачительно, на дорогѣ къ благородію...

Твердохлиб. Служба тут не спрощуется. Нуженъ нравъ и поведеніе....

Пятаковскій. Все у меня отличное. У человѣка характеръ ясно виденъ, когда онъ подошьетъ. Я вамъ про себя скажу: когда я подошью; то меня не только обидѣтъ, но легко и прибить можно, что неоднократно и случилось. Даже обернутъ меня до послѣдняго, а я ни пары съ устъ, лежу себѣ недвижимъ. Ей такъ. Поведеніе мое также не зазорное. Я имѣлъ честь обѣдать однажды у здѣшняго комиссара и велъ себя добропорядочно: ни салфетки не уронилъ, ни скатерти не облилъ. Вотъ каковъ я! Стыдно себя хвалить, а грѣшно скрывать добродѣтели....

Твердохлиб. Та не те. Говорите послѣднюю цину, а Галочки вамъ не видати якъ свои уха...

Пятаковскій. Такъ и вамъ-же не видать отъ меня милости!.. Эй, караульные! Куйте его...

Разсылный. Помилуйте, во что ковать? Съ нами и кандаловъ нѣту-ти, да и приказу не было ковать, а довести бережно....

Пятаковскій. Такъ я вамъ приказываю... зауйте его....

Разсылный. Да кто станетъ слушать тебя?... Пойдемъ, старичокъ, скорѣе; скорѣе и воротись.

Таранецъ. Господи! не остав мене.... и Галочки!... Що з нею буде, як дознається?! Приятелю мій! Зроби сам... як знаєш... нічого не тямлю!... часом що зо мною буде.... благослови ни моею рукою и моим словом.... прощай и ти....

Твердохлиб. Не смущайтесь... Господь нас не оставитъ.... я иду з вами, мени з рукъ доступ де-до-кого... и Галочка нічого не знатиме, поки вернемося.—Господи! Будь нам покровитель!—Ходимо!

Таранецъ. Хижа моя, де я у вусим був счастливий и хвалив Бога! Чи приймеш хоч прах мій!.. Доню моя!... Галочка!... (виходить, заливаючися сльозами, провожаемый розсильними и Твердохлибом).

Пятаковскій (одинъ). Заварилъ кашу и довольно крутеньку!... (Осматривая избу). Отъ та-

кого достатка всѣмъ пожива будетъ. А Галочку съ остаткомъ возьму въ свою опеку. Гдѣ она?... Пойду поджидать ее на улицѣ, а допросъ безъ меня снимуть. (Вынимаеъ табакерку и нюхаеъ табакъ, приговаривая:) О любовь, лю... бовь!... Знатный, бестія, табакъ продаетъ. А!... (Уходитъ).

ДИЙСТВІЕ ДРУГЕ.

Простий сад, в сторонѣ хата и выходъ изъ неѣ.

ЯВЛЕНІЕ ПЕРВЕ.

Г а л о ч к а (одна, выходитъ изъ хаты). Вже іі нерано, а він не іде... Мабуть и сьогодня не буде. Почав відкладати, а дали и зовсим перестане ходити... Ни, не забуде він мене, як и я його. Казала Олена, що він за-тим и смутний, и рідко ходить, що іі він любить мене... Що-ж з того!... Коли зправди, що він мене любить, що я дожила до такого счастья, так тут менѣ и вмерти лучше!... бо що з нашою любови буде? Смерте, смерте! озьми мене... Не жалуй ни моеи молодости, ни краси, ни дивованьячка! Мати, сира земле! Прийми мене до

себе, приголуб мене, сиріточку, и не пусти мене на свит, де нема мени ни счастячка, ни доленьки, ни отрадоньки!... Коли-б тилки він провидав, де я лежатиму, та щоб хоч разочок навидався до мого гробу... земля стала-б мени пером... тисна домовина за веселу свитлицю... запекшиися уста мои всмихнулися-б до нього... помершии оченьки мои глянули-б ще, и скриз нашіпану землю вздрили-б його... застившая рука моя ще простяглася-б до нього... (Плачучи, простягає руки).

ЯВЛЕНІЄ ДРУГЕ.

ГАЛОЧКА и ЗОРИНЪ (тихо підходивший до неї, береть ии за руку).

Г а л о ч к а (вскрикує). Ох!... (руки не вири-ва од нього, дивиться в очи, радість и удоволь-ствие на лиці у неї и сльози котяться из очей; вона другою рукою проворно и часто утира их).

З о р и н ъ (ухвативши еї руку, прижав до сердца и страстно дивиться на неї).

Г а л о ч к а (з трудом почала говорити). Се-ви... Семен Иванович?... (потим силячись освободила руку свою від його и побигла за лавочкою, поставила біля нього и стараючися

выйти из замишательства, стира ни и потим говорить). Будьте-ласкави, сидайте у нас, поки пан-отець вернуться. Пишли кудись з чоловіком, поки я дома не була... и не знаю таки, куди и пишли.

З о р и н ь. Жалко, что его нѣтъ! я къ нему и къ тебѣ пришелъ. Не могу далѣе скрывать моихъ чувствъ. Галочка, зорочка моя!... Не могу безъ тебя пробыть!... Все расскажу, какъ я страдаю по тебѣ. Увидѣвъ тебя въ первый разъ, я узналъ, что нашелъ счастье свое. (Галочка закрылася рукою). Когда ты взглянешь на меня, заговоришь со мною, душа у меня вострепечется, сердце забьется сильнѣе, и мнѣ станетъ весело, такъ весело!.. Взгляну въ твои глазки, вотъ что напрасно ты ихъ рукою закрыва... Закрой ихъ, да слушай только. Безъ тебя мнѣ свѣтъ не милъ... Не умѣю рассказать, какъ весело близъ тебя!—Мнѣ пришло на мысль, что Галочка меня не любитъ... (Галочка проворно закрылася и другою рукою). Слушай-же и не закрывайся такъ. Когда расскажу тебѣ все; тогда дѣлай со мною, что хочешь. Вотъ я и началъ рѣже приходить къ тебѣ, чтобы умереть скорѣе; потому что не видѣвши тебя и не слыша твоего голосочка, знаю, что не проживу долго. Все звалъ смерть къ себѣ....

Г а л о ч к а (всхлинуючи). Та и я... Ии-ж викликала!...

Зоринъ. Какъ это можно? Тебѣ должно жить, ты утѣха отцу, ты краса міру! (схвативъ ее за руку). Миѣ же и жить не нужно, когда ты не любишь меня...

Галочка (в смущеніи). Кто-ж вам сказав, що я вас.... (склонивши голову, ледви може договорить) не люблю?...

Зоринъ (вскрикиваетъ въ восторгѣ). Такъ ты любишь меня, Галочка? (схватываетъ другую руку ея, которою она закрывалася и быстро смотритъ ей въ глаза). Скажи, такъ ты любишь меня?...

Галочка (не могши вырвать у нього рук, щоб скрити свое замишательство, склоняється на плече його). Я не знаю, як любити... А тільки усе те, що ви про себе розказовали.. то так... (плачеть) и мени було без вас... И я не хотила без вас жити, хотила вмер...

Зоринъ (схватываетъ ее въ объятія, прижимаетъ, виѣ себя отъ восхищенія, цѣлуетъ ея глаза, щоки). Галочка! — ты меня любишь? — Ты моя? — О какъ я счастливъ теперь! какое блаженство за всѣ горести мои!...

Галочка (довго в радости, прихилившись до його, держитъ голову на плечи його). Що зомною дияться?... Мени так хороше. Ще як стала знати вас, то було як задумаюсь... То тогди було так хороше!.. Ой ни; тепер лучше! (Обни-

*

ма його рукою). Я не знаю: хто я, де я і що я? Я мов птичка вибилась з густеньких хмарочок, літаю біля ясного сонечка!... Не страшно тепер мені ніяке горечко, перетерплю усяку биду хоч через увесь вик; я мала таку годипоньку з вами, що я по-вик не забуду сні радості!... Ви мене любите!... Ви мене цилюєте!... Не покинете мене ніколи? — (Обнімає його обома руками і прижимає до себе, плачучи гірко). Не покиньте, не забудьте мене!.. Ви моя і душа, і радість, і... не вмию розказати, що тут у моему серденьку.....

З о р и н ь (продолжая ласкаться). Тепер я не спрота!... І для мене сонце світити!... Вь радості в'ік доживу.... Вотъ, кажется, идетъ твой пан-отець.... Скажу ему, буду просить... (Оставляеть ее).

Г а л о ч к а (побачивши Твердохлиба, виходячого из хати). Ни, то не пан-отець; а вони з сим чоловіком кудись ходили, то, мабуть, скоро і прийдуть.... Тільки ви, Семен Иванович, подождит; ще не пора пан-отцеві нічого говорити. Ще ми не порадилися ні об чим.... Я ще й тепер ума не зберу — усе те розказати, що в мене на думці. Я ще не привикла до свого счастя... (в сторону) і як мені так скоро відректися від його!

ЯВЛЕНІЕ ТРЕТЄ.

Ти-ж и ТВЕРДОХЛИБ (дотого ходивши то в хату, то з нею).

ТВЕРДОХЛИБ (пидходить до Зорина). Не во гнів вашому благородію будеть, прошу покорно сюда, маю щільнее діло поговорити з вами секретно....

Зоринъ. Что такое? — (идеть въ сторону съ Твердохлибомъ).

Галочка (з безпокойством). А що у вас там таке є? — Аг-же ви, дяюшка, пішли з пан-отцем; де-ж він? Скажит, будьте ласкови, и мени. (Идетъ до них).

ТВЕРДОХЛИБ (одводячи її). Не смущайтесь, машечко! И не мшжайте нам. Сам пан-отець прислав до його благородія... ми зараз уси вернемося.... (идеть до Зорина).

Зоринъ. Что такое? Говори скорѣе. Ты весь встревоженъ.

ТВЕРДОХЛИБ. Сталася такая причина. Мени звистно, що ви, по ласци своей, жалуете и моего пріятеля, сего хазяина, Олексія Таранця....

Зоринъ. Ну, такъ что?

ТВЕРДОХЛИБ. А от-то, ваше благородіе, що на него сдѣлан однимъ бездильникомъ донос у самихъ пустяках; йому оправдатися можно, но як узяти його у Губерську Канцелярію....

Зоринъ. Какъ? уже и взяли?

Твердохлиб. То-то и е, ваше благородие. Я за ним пишов и просив, кого слиде, так як опісля одвели його у секретну, так знаете там....

Зоринъ. О Боже! его пытать?... Побѣжимъ скорѣе, не можемъ ли ему помочь... (идетъ).

Твердохлиб. И я за тим вас и шукав; у кватери нема, так я сюда... (поспишае за Зоринимъ).

Галочка (в безпокойстви). Куди-ж ви? Семен Иванович, потривайте! — Але и слова мени не сказали, так и побигли обидва.... Нехай Бог миле, чи нема з пап-отцем якои причини! — Вже-ж-би мени Семен Иванович сказав. Хтось то там через плит перелиз..... бижить сюди.... Ох лишечко! то-ж навиженный пущь-вирок... заховатися никуди!....

ЯВЛЕНИЕ ЧЕТВЕРТЕ.

ГАЛОЧКА и ПЯТАКОВСКІЙ.

Пятаковскій. Не уходи, моя красавица! я имѣю къ тебѣ криминальное дѣло.

Галочка. Нема мени до вас ниякого дила. Чого ви сюди забралися? та ще по плотам лазите, ниначе... хто?..

Пятаковскій. Время, нетерпящее отсрочки. Тут, когда дѣло по самонужнѣйшей надобности, тутъ не смотрятъ ни на плоты, ни на что!

Галочка. Та що там? кажит швидче, та й убирайтеся собі хоч до... куди знаєте!

Пятаковскій. Изволь сей моментъ скажу, а ты немедленно положи резолюцію безъ волокитъ. — Люблю тебя, Галочка! животомъ и душою! Дай обѣщаніе выйти за меня и все дѣло прекращу.

Галочка. Не десять разив казати вам, що цур вам! И не думаю, и не подумаю об вас ніколі. Викиньте се собі из головы.

Пятаковскій. Съ кѣмъ-же ты, душечка, останешься? Я былъ-бы тебѣ и подпора, и защита.

Галочка. Не треба мені ні якої другої защиты; в мене батенько є.

Пятаковскій. Я про то и говорю, что безъ батиньки былъ-бы тебѣ защита. Какъ теперь тебѣ одной проходить званіе свое?

Галочка (з безпокойством). Хіба де батенько мій?

Пятаковскій. А Твердохлѣбъ развѣ не сказаль? Онъ за тѣмъ и пошелъ сюда.

Галочка. Вони були тут на часинку, та й не сказали нічого и пішли опять до його.

Пятаковскій. Вотъ такъ! теперь уже далеко до него.

Г а л о ч к а (в великий тревози). Як далеко? що ви кажете? Скажитъ-бо, здилайте милость!

Пятаковскій. А! теперь просишь? А что тогда скажешь, какъ узнаешь, что твой гордый пан-отецъ сидитъ въ тюрьмѣ, а теперь пошелъ въ Сибирь!...

Г а л о ч к а (поблидла и дрожитъ). У Сибирь?... Пан-отця?... Брешеш, брешеш, злій пущьвирку! мій батенько и не подумавъ ніколи такого, за-що люди у Сибирь ходють.

Пятаковскій. Нѣтъ, не брешу. Прежде за его мошенничества самого взяли, а потомъ прислали и за вашимъ работникомъ, Николю. Теперь уже обоихъ сослали и Твердохлѣбъ за тѣмъ и приходилъ, чтобъ взять имъ что на дорогу.

Г а л о ч к а (вскрикуе). Ох, мени лишечко!— Так, так и е! и йому казав.... и він аж поблид... и не сказав мени ни слова, побиг.. Побигу и я... Таточку-голубчику! Де ти страждеш?... Озьми мене з собою?.... (вибигае).

Пятаковскій (долго смотритъ за нею съ удивленіемъ, и потомъ, щелкнувъ пальцами). И именно дура!.... Будь я бестія, если она не дура!.... Имѣя такое богатство, остается полновластная и безспорная всему наслѣдница; отца ссылають въ Сибирь, а она плачетъ, какъ

будто о какомъ несчастіи?.... Чудные бываютъ нравы у людей!... Вотъ какъ и у меня; а хитрости сколько? О! доносъ на моего злодѣя Таранца штука чудесная!... Теперь радъ-бы, пріятель, и десятирѣхъ дочерей отдать мнѣ, такъ уже поздно....

ЯВЛЕНІЕ ПЪЯТЕ.

ПЯТАКОВСКІЙ и РАЗСЫЛЬНЫЕ.

Пятаковскій. Что? за кѣмъ это еще?

Разсылъный. Не за кѣмъ же, какъ за тобою. Во всѣ концы послали отыскивать, а я догадался, что ты здѣсь торчишь, да прямо и пошелъ.

Пятаковскій (гордо). Говори вѣжливоѣ; знаешь ли, кто я?

Разсылъный. Какъ тебя не знать. Да полно чумариться; ступай въ канцелярію; велѣно привести какъ можно скорѣе.

Пятаковскій. Въ канцелярію? Хмъ! иди и скажи, что сейчасъ буду (важно похаживаетъ).

Разсылъный. Вотъ еще и отповѣдь посылаетъ. Иди сюда: велѣно связаннаго привести.

Пятаковскій. Кого?

Разсылъный. Да не какого-же чорта, какъ тебя. Секлетарь доложилъ, что вовсе не пишешь, а все гуляешь.

Пятаковскій. Какъ, меня? Какъ-то и кто меня посмѣетъ связать?

Разсылный. Не кто-же, какъ я, и вотъ какъ свяжу! (берутъ его и вяжутъ руки).

Пятаковскій. А все-же не скованнаго....

Разсылный (продолжая вязать его). Тебѣ и то не въ диковину. Недавно-же сидѣлъ на цепи!

Пятаковскій. Какъ недавно? Еще на прошлой недѣлѣ.....

ЯВЛЕНІЕ ШОСТЕ.

ТАРАНЕЦЪ и ЗОРИНЪ (выходятъ из хаты).

Таранецъ. И у хаты еи нема... Хиба ще ѿ досе не верталася?....

Зоринъ. Это что за молодецъ?—И куда вы упрятываете его?

Разсылный. Бѣгаетъ, ваше благородіе, изъ канцеляріи, такъ приказано....

Таранецъ. Се-ж мій супостат. Се він-же, Семен Иванович, на мене донос подавав.

Зоринъ. Теперь самъ попался въ бѣду? такъ слѣдуетъ.

Пятаковскій (разсылнымъ). Это ничего, а вы развѣ не видите, что вашъ арестантъ ушелъ? Вы его отвели, а онъ ушелъ.... Возьмите его, скуйте....

РАЗСЫЛЬНЫЙ. Полно брышкаты-то! Ступай за нами.

ТАРАНЕЦЬ. От бач, пупцьвірку! Ти мене и у кандалы и зъисти хотив; я-ж вийшов прав, а ти попався....

ПЯТАКОВСКИЙ. Такъ что-жъ?... Хотя и свя-занный, да не закованъ... я тебя таки доведу!... (разсылные уводятъ его на веревкѣ).

ТАРАНЕЦЬ. Зло для себе зле. . . Де-жъ наша Галочка? И тут ей нема! . . .

ЗОРИНЪ. Это мнѣ чудно. Я ее оставилъ здѣсь и она вовсе не знала о бѣдѣ. . .

ТАРАНЕЦЬ. И хороше, як-би и не знала. Може скучила сама, та й пишла до подруги... (дивиться на сторону). Так и е, що не знала!— Про усе прочула. . . мабуть и в городи була вже. . . бачите! летить як стриля... (идеть до неї назустріч).

ЯВЛЕНІЕ СЬОМЕ.

Ти-ж и ГАЛОЧКА (прибига и кїдається до батька).

ГАЛОЧКА. Таточку! . . . Голубчику! . . . Ще-ж я вас побачила! . . . (обнима його и плаче).

ТАРАНЕЦЬ (также). Годи-ж, годи. . . Госпідь з тобою! . . . Бач, я й жив, и впять тут. . . .

Г а л о ч к а. Я вже думала, що вас и на свити нема!... сказали-пак, що ви аж у Сибирі... .

Т а р а н е ц ь. Хто-ж-то мене так запрятав?...

Г а л о ч к а. Не хто-ж, як от-той гаспидський Пятаковський!... Тут усє приставав до мене... и вас, каже, у Сибирь повели... .

Т а р а н е ц ь. Так ти и побигла мене визволяти? (смиється).

Г а л о ч к а. А то-ж-пак!—И не зтямилась, як и побигла... ма́ла на край свита бигти... Бижу... дивлюся, якийсь-то пан идє назустріч; я их овси не знаю нікого, та думаю, коли пан, то її волю має; от и стала його прохати и кланяюся йому, а він усмихнувся и каже: знаю, знаю... Не бойся, каже, нічого, вернися додому, твого отця відпущено... Я як се почула, та назад ище дужче бигла... та її думаю: а що, як той пан не зна, та на смих сказав? И не вірю з радіщив, а знай бижу... а тут салдати зострились, повели на верьовці, мов собаку, Пятаковського, так и вони сказали.—Куди-то вас, тату, велили? И що там на вас за пеня?

Т а р а н е ц ь. Пеня, доню, московська, та ба, нароблено багато хлопёт. Не побачила-б ти мене з руський місяць, як-би не Семен Иванович; и поручився за мене, спасибі йому, и випрохав, щоб відпустили.

Г а л о ч к а (з чувством до його). О Семен Иванович! . . . Ви знаете. . . усе знаете! . . .

З о р и н ь. Знаю, Галочка, знаю, какъ бы ты тужила объ отцѣ, потому и хлопоталъ, чтобы его скорѣе, какъ невиннаго ни въ чемъ, отпустили домой. Тяжело мнѣ было видѣть, что такой почтенный человѣкъ, безъ вины долженъ страдать. . . . Но все кончилось, не будемъ вспоминать. . . .

Г а л о ч к а. Тільки яка ви є добра душа, того не забудем по-вик! . . .

Т а р а н е ц ь. Ей, истинно! ви и були, и є мій благодитель, и чим вас віддяковати? . . .

З о р и н ь. О мой почтенный Алексѣй! Благодарность твою можешь доказать, осчастливить меня на вѣкъ, самая смерть. . . .

Г а л о ч к а (весело, стараючись не дать йому говорить). А нуте вже при такому часи не зминайте про смерть! . . . На сим свити так гарно, весело! . . . Мени сьогодні мов небеса одчинилися . . . полетіла-б від радости по-пид хмарочками, та и вп'ять-би до вас вернулась. . . Будемо тут жити у щасті, у любови. . . аж поки зовсім постаріємось. . . .

З о р и н ь. Правда, Галочка, правда. Самое большее счастье жить въ любви. Будемъ такъ жить по вѣкъ. Не отгоняйте только меня от себя. . . .

Т а р а н е ц ь. Пожалуй, ми не відганяємо;

так ви щось нас не так любите, як ми вас?—
Чи будете часто приходити?

З о р и н ь. Не только часто приходитъ, но
думаю съ вами и навсегда остаться, когда только
примите меня.

Т а р а н е ц ь (дивуючись). Щоб то як?...

З о р и н ь (схватываетъ его за руку). Почтен-
ный Алексѣй! выслушай..... (Галочка знаками
упрашиваетъ его, чтобы онъ молчалъ; опустивъ
руку Таранца и подумавши, говорить). Нѣтъ....
еще не время!.. . Завтра... завтра приду и все
скажу... (скоро уходитъ).

Т а р а н е ц ь (здумавшись, дивиться услид
йому и помовчавши). Що се вѣн, доніс, сказав,
що як-би по-вик йому з нами жити? — Га?
(дивиться на неї пристально).

Г а л о ч к а (смутившись). Не знаю, таточ-
ку!... Чи не против того... що може квартири
им будуть на Ганчаривци... або-що; не знаю таки...

Т а р а н е ц ь (довго дивиться на неї, по-
тім протягує до неї руки; вона кидається до його
и обнима його). Ни, Галочка!.... я не боюся
нічого!... (кладеть ий руку на голову). Ти моя
дитина!.... (поцілювавши в голову, тихо идетъ
в хату).

Г а л о ч к а (дивлячись вслід за ним). Твоя,
таточку!... и ти ніколи не відщуряєшся від
мене!... Боюся тилки того, що дума Семен

Іванович!... Нехай попереду розкажу я, як нам любов нашу зкінчати... Так и зробимо, так и житимемо.... И що-то за гарно буде?... Вий мене любитиме, поки я вмиру.... и я буду довго-довго жити.... бо у счасті та у вирній любови и душа буде радоватися, и здоровье цвистиме як весення квіточка!...

ДИЙСТВИЄ ТРЕТЄ.

На другий день.—Декорация первого дийствія.

ЯВЛЕНІЄ ПЕРВЕ.

ТАРАНЕЦЬ (один, сидить и читає книжку; потим, знявши очки:) И великий, и Святий мужи, а скільки бидствовали на сим свити!.... Чого-ж нам гришним тужити, коли беда постигне? Вони через своє терпинья царство заробили; треба-ж и нам так робити, як и вони. Не дай тилки Боже якои напасти, як мени було ни відсилъ, ни відтиль склалось лихо. Не було горя, не мав об чим тужити, так тут як раз и беда! Достаточку слава тобі Господи! и увукам зостанеться... Чадо мое миле, що я и не знаю як дяковати Богу за неї!... яка-то ній судьба? (задумується). Ой ни, ни!... не буде сього!...

ЯВЛЕНИЕ ДРУГЕ.

ТАРАНЕЦЬ и ТВЕРДОХЛИБ.

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Здорови були, Омеляновичу! Поздоровляю вас покінчавши своє діло.

Т А Р А Н Е Ц Ь. Спасибі вам за усе. Сидайте, пожалуйте. Учора після передраги не зміг пітти до вас подяковати за усе ваше старання, що зарани звістку дали и там об мени старалися, а що нуще, Семена Івановича покликали: зовсім було у турму сказали; так він вже випросив и поручився. (За кулиси) А ке, доню, нам чого, любезного гостя попоштувати!

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Не турбуйтеся ни в чим уже ради мене. Не вам кажучи, лихоманка трясла мене з самои осени; так обіщався цілий год по п'ятницям не розришати. Покорно спасибі за усердие. Рад-же, истинно рад, що не дали ворогу посміятись! Буде-ж и він знати!

Т А Р А Н Е Ц Ь. А що йому? Ничогисинько. Листок паперу на донос пропав, та й годи. Як показав Микола усе про нього и против чого якии слова говорів, так судящи засміялися и похвалили Миколу, а об Пятаковському сказали, що з-п'яну так зробив. Що-ж йому се? Він завтра на другого нападеться.

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Э, ни; так, стало бить, ви, приятелю, и не знаете, що з ним послідовало?

ТАРАНЕЦЬ. Ни, не знаю ничого. Хиба що?

ТВЕРДОХЛИБ. Віддали Пятаковського під суд и велено дило скоринше кінчать; так отсе сьогондя озьмуть об вас повальний обиск, та й ришення послидує.

ТАРАНЕЦЬ (вскочивши из ослинця). Як! об мени повальний обиск? За що така напасть?...

ТВЕРДОХЛИБ. Тверже дило буде, приятелю любезний! Та ви не смущайтесь: об вас покажуть усе добре, як и знають.

ТАРАНЕЦЬ (ходе сюди и туди встревожившись). Боже мій, Боже мій!... Чи ждав я сього над собою!..... Усе добре покажуть; спасибі за сю писню.... Яково з такою душею, як моя, що й помислити боявся об який неправди, яково мени йти на людський суд? Чи бездильничав я, чи ни?... А чим за се удовольнить мене Пятаковський?.... А скільки годив моих потрачено за сей один час, поки я почую, що про мене из-пид прісяги скажуть?..... Він и з-пид суда вивернеться, а я вже був пид розбором, пид слідствием! Ох, Боже мій!...

ТВЕРДОХЛИБ. Не тужит так позанапрасно; так порядок веліть судящим. От и се ще треба зробити: дати показание, хто ви, де родились и коли стали жити....

ТАРАНЕЦЬ. Як и об душегубци питають!...

ТВЕРДОХЛИБ. Та ни, Бог з вами, зовсим

друге. Я отсе зайшов за вами; пан Коммисар жде вас. Идт, и проходитеся, и ближе буде к кінцю дило.

ТАРАНЕЦЬ (подумавши и з прискорбием). Не смію ослуhatися начальства, иду из вами... а вже, яково мени на души, так один Бог бачить!.... (береть шапку и палицю). Э, тривайте-лишень; сказати треба Галочки, що йду на часинку, а то як раз побижить куди очи визволяти мене. Галочка душко! а вийди сюди на часинку. Тут нема чужого.

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТЄ.

Ти-ж и ГАЛОЧКА (з роботою в руках. Ввійшовши, кланяється Твердохлибу.)

ТАРАНЕЦЬ. Посидь, Гаю, сама у хати, поки я звернусь.

ГАЛОЧКА. Ох, таточку, я вже и боюсь, що куди ви отсе идете!

ТАРАНЕЦЬ. Та не бійсь, божевільна. Ат-же бачиш, я не з салдатами иду!—Є дило до человека тут недалечко; так я, ти ще и рубця не дорубиш, а вже и вернусь.

ТВЕРДОХЛИБ. Не смущайтесь, Олексиевна! Робит собі, та писеньок спивайте; то и не зчується, як ми прийдемо.

Т а р а н е ц ь. Бог з тобою, доню! — Ходим приятелю! — Идї, Таранець, оправдуйся..... от до чо́го привів бездильник!... (Виходять обидва).

Г а л о ч к а (одна; сїдає до столика и пше).
От-же троха чи нема у батенька яких хлопцїт усе з тим навиже́ним Пятаковським? Щось вї́н смутненький пїшов. Та й досадно-ж!..... А мени так весело!... Прокинулась ще на зори: гарно так у Божому свити!... Сонечко засияло..... На души мени так весело.... бо й ми собі любимось!.... Коли-б Олена приби́гла до мене, усе-б пї́й розказала.... та що то: на вулицю виби́гла-б, усьому свиту розказала-б, яка-то я щастлива, що мене любить Семен Иванович.....

ЯВЛЕНІЄ ЧЕТВЕРТЕ.

ГАЛОЧКА и ЗОРИНЪ.

З о р и н ь (входя при послѣднихъ словахъ).
Любить-же, любить, и крѣ́пко любить!...

Г а л о ч к а (вскочивши и оставивши роботу).
Ох! се и ви прийшли?... Бачите, и без вас думаю об своему счасти.

З о р и н ь (взявъ ее за руку). И я же, Галочка, все объ одномъ думаю! поспѣ́шилъ къ тебѣ; о чемъ, ты говорила, нужно посоветоваться? Теперь-же Алексѣ́я нѣтъ.....

Г а л о ч к а. Вони пішли за якимсь-то диплом и скоро вернуться....

З о р и н ь. Знаю, все знаю: куда ойть пошелъ, и что скоро будетъ назадъ. Тут-то мнѣ и нужно з тобою переговорить

Г а л о ч к а (весело). Чи сидете-ж, Семен Иванович, чи ходючи будемо розговорювати? Як хочете, вже ви не в гостях у нас. Чи правда?

З о р и н ь. Правда, милая моя Галочка, правда, я вашъ семьянинъ, вашъ на вѣкъ. (Садится на скамейкѣ и Галочка подлѣ него. Онъ держитъ ее за руку). Не стану я тебѣ, моя Галочка, рассказывать, какъ ты осчастливила меня своею любовью!... Когда меня искренно любишь, такъ душа твоя знаетъ это счастье.

Г а л о ч к а. Знае, мій соколику! та нема таких ричей, щоб його висказати (схиляє голову на його плечи).

З о р и н ь (лаская ее). Такъ, моя зоричка! И я не умѣю его изъяснить. Какъ знаю свое сердце, такъ понимаю и твое: какъ я буду любить тебя по весь мой вѣкъ,—и ты не оставишь и не забудешь меня никогда!.....

Г а л о ч к а. Хиба-ж я захочу своей смерти? знаю, що як-би я подумала тилки менше вас любити, то тут-би з нудьги и пропала. Через те й живу на свити, що люблю вас!.... Чи проживе рибонька без водици, чи процвите який

цвितочок без рисоньки небесной?... так и я не проживу без вашої любови. Коли-ж ви перестанете мене любити, то я тут и вму, а и вміраючи также буду любити, як и у сей час.

Зоринъ. Когда меня такъ любишь... Галочка! сдѣлаешь ли все для моего счастья?

Галочка. Що хочете звелит, на край свита пошлит, та нема на-свити такої сили, щоб мене вдержала від любови до вас, а через те, нема того на свити, чого-б я не зробила для вас.....

Зоринъ (цѣлуя ее). Какое блаженство! въ чистомъ, невинномъ сердцѣ и найти такое чувство!.. Галочка!... я не могу жить безъ тебя!... выйдешь ли за меня? Я женюсь на тебѣ!...

Галочка (пидняла з його плеча голову, одняла усильно свою руку, відійшла від його, руки прижала до грудей, дрозуть, важко дихає, блідна).

Зоринъ. Куда же ты встала? скажи мнѣ, надѣяться ли на такое счастье? скажи! (хочетъ взять ее за руку).

Галочка (отнимаючи руку, одступила ище дальше и ледви може говорить). Що се... ви, ваше благородие?... (Пошатнулася, поспипшила до столу, и облокотившись на нього, ледви удержалася, щоб не упасти на сторону, з великою

горестю). Тяжкая година наступала!... сього я боялась!

Зоринъ (вскрикиваетъ внѣ себя). Галочка! или мнѣ такъ слышалось... Кому ты это говоришь! Кого величаешь?

Галочка (стараючись укріпиться). Вас.

Зоринъ (съ упрекомъ). И ты мнѣ это говоришь!

Галочка (з бильшею твердостью и важно). Я, Галочка, дочка простого обивателя Таранця, нагадю Семену Ивановичу, що він є пан, благородного роду, Поручик..... йому и подумати того не можно, що він сказав.

Зоринъ. Такъ ли ты меня любишь?.... Такъ ли теперь увѣряла!

Галочка. И вміраючи буду те-ж казати... ох, бачить Бог, як крипко люблю вас, и так любитиму по-вк!.....

Зоринъ. Когда-же такъ любишь, почему не хочешь итти за меня?

Галочка. За-тим, що люблю вас крипко, мири нема, як щиро люблю!

Зоринъ. Почему-же не хочешь своего и моего счастья?

Галочка. Мое счастья у моему серденьку; ниhto його не вітнime. Як-же я хочу, щоб ви були щасливи, так тим не хочу слухати річей ваших.

«Зоринъ. Когда желаешь моего счастья, то почему не идешь за меня?

Галочка. Щоб не згубити вас на-вик, не зав'язати вам свиту... Семен Иванович! я вам не рівня!

Зоринъ. Не говори мнѣ того. Любовь равняєть всѣхъ.

Галочка. Може й так, поки житимемо один для одного; так-бо не можно сього зроби́ти!.... Об мойй доли, об моимъ счасти, ви не споминайте: я их поховала; будемо говорити про вас. Я не знаю, як у свити, меж панами, водиться, а тѣ знаю, що усюди будуть питатися про вашу жінку, відкиля вона и хто така є?— Нехай ви, люблячи мене, и не засоромитеся сказати прямо: вона мужичка; та яково буде вам тогди? уси будуть з вас смиятися, уси осуждати, уси цуратимуться вас через жінку, що у вас уся рідня мужики. . . .

Зоринъ. Что мнѣ за дѣло? я не посмотрю ни на кого!

Галочка. Так вони подивляються на вас. Попрьокам та смиху з вас кінця не буде!.... Не стерпите, зхаменетесь.... и ради-б вже вернутись, та вже не можно; от и возненавидите мене! . . .

Зоринъ. Галочка! этого никогда не мо-

жеть быть! Пускай меня засмѣютъ, растерзають. Я никогда не перестану любить тебя! . .

Г а л о ч к а . Так я-ж не кам'яна! хіба мені легко буде дивитися, що ви через мене и за мене страждатимете? и я, усе тее бачивши, хіба зможу жити? Однаковисинько вму, як и тогди, як ви перестанете мене любити. Та я об собі и не вбиваюся. Хоч як хочете мене переряжуйте, навчит, як бути панею, та вже натури не переробите; усе видно буде, що я коренна мужичка. Куди ви зо мною явитесь?

З о р и н ь . Я всѣхъ брошу, отстану отъ людей; ты мнѣ только

Г а л о ч к а . Не так-бо, Семен Иванович! Ви у сто раз розумниши од мене, и ви знаете, що сього не можно и не треба робити. Ви собі богобоязливи; ви знаете, що грих на свити даром жити. Усякому треба жити для дила, а не маятися без дила. Вам и скучно буде, и ви появились-би меж люди, так у вас каминь на шии, я!

З о р и н ь (въ размышленіи, смотря на нее). Такъ такъ-то, Галочка, ты любишь меня? . . .

Г а л о ч к а . Боже праведный! Чим мені ще билш завирити, як я вас люблю? Чи и се вам ничого, що я для вашого счастья на видиму смерть идѣ? Бо розлучитися з вами, се смерть мені!... (З упрѣком и утираючи слѣзы:) Ох, Семен Иванович! хіба и се вам ничого?...

З о р и н ь. Такъ зачѣмъ-же намъ разлучаться? . .

Г а л о ч к а. Як-би я вас любила так, легенько, а себе билише, чим вас, так я и часу не думала-б. Чого мени хотити? З мужички стала панею; муж в мене молодий, хороший, як намальований; хоч на мисяць, а попановала-б; а опісля, щоб з ним ни зробилося, хоч-би він и страждав через мене, та хоч-би и покинув мене, я собі байдуже. Він від мене, а я від нього, и не кажи мени ниhto ничого: я благородна! — Так я-бо вас не так люблю! Волосинка з вас спадє, а в мене сердца шматок відірветься; вам ще находить беда, а я вже страждаю! И тим-то, лучше хочу цилый вик мучитися, горе терпѣти, усяки мѹки сама приймати, аби-б від вас и маленьку биду відвести....

З о р и н ь. Ты сама наибольшую мнѣ бѣду дѣлаешь, ты губишь меня!.... ты ножъ въ сердце вонзаешь....

Г а л о ч к а. А мени хибя легше? . . . Несчастлива моя доленька, що я родилася у мужичствѣ! . . . пожалуй, як-би я була панянка, тогди любивши вас так. . . .

З о р и н ь. Все равно. Я говорю тебѣ, все равно, всѣ мы Божіе созданіе! —

Г а л о ч к а. Так, Боже созданіе, та щось

мени здається, що не так ви кажете, як воно єсть. Не однакові зірочки на небесах, не однакові і дерев'я по садкам. Не буде вишенька цвісти яблунувим цвитом; є у неї свій цвіт. Не приймає березонька липового лістячка. Не позбере соловейко другіх пташечки, як тилки з свого роду. Усьому свій закон, а чоловікови ще й набили тогó.

З о р и н ь. Для чого-же ты прежде о томъ не подумала? Зачѣмъ меня полюбила?...

Г а л о ч к а. И не жалкую, що полюбила вас, такого красивого, розумного и з доброю душею чоловіка. Счастячко мѣе, що я не кого другого, а вас стала знати... та ни; я другого и не полюбила-б. Велике и в тим мое счастя, що ви полюбилі мене. Ви неначе мене знову на свит породили. Без вашої любови, я не жила-б, а маялась. Хіба-ж не можно нам так щиро любитися и не вводити один-одного у биду?—Коли-ж нам не можно побратися через те, що я казала, то (з жаром) будемо собі любитися, як брат з сестрою. Завсегда будемо укупі, и через те будемо счастливи. Треба вам буде куди відлучитись, я знатиму, що й за-морем ви скучатимете за мною, як и я за вами. Звернетесь?—як тилки ми тогди зрадуємось!... О Семен Иванович! що-то за життя наше буде!... Бідности не знатимемо, пац-отця мого шаню-

ватимемо: люди будуть вас почитати, як и тепер; ниhto вас ни в чим не осудить, ни чим не укорить. Коли ви будете сим щасливи, то я души в собі не чутиму з радости, що такий чоловик так кришко любить мене, дивку прбсту, нерозумну, тилки тим того и достойну трохи, що любить його,—мири нема!... Семен Иванович! нашому щастю люди позавидують, Ангели порадуються; бо наша любов буде свята, чиста, без усякои дурної думки!... (кинувшись до його на шию). Любит мене так; то и ви, и я, будемо по-вик щасливи! »

Разговоръ, отмѣченный знакомъ «—» на страницъ 47—51, иногда на сценѣ выпускается.

Зоринъ (ласкаючи ее). Вотъ—же кстати, пан-отець пришелъ; буду его просить. Онъ меня послушаетъ. Тогда что, Галочка?

Галочка. И я свое скажу йому. Нехай розсудить! (Утира слезы и одходить од його).

ЯВЛЕНІЄ П'ЯТЕ.

Ти-ж и ТАРАНЕЦЬ.

Галочка стоить у столу, зложивши руки и схиливши голову. Зорин дивиться в вѣкно. Таранець, увійшовши, зкинув верхню свиту, став, и мовчки дивиться на них, дивуючись.

Галочка (помовчавши, на сторону). Таточко сердешний проходився, обидати хоче, та боюсь відсидя вийти; він стане просити, а пан-отець и послуха його.

Таранець (довго на них дивившись). Що се ви таки чудни обое! Неначе чого плакали. Один переличує шибки у вікни, а друга личить писчинки на доливи. Га? (помовчавши, з огорченням сиде). А я, як батько, щоб вам у чим не помишав, так мени не треба нічого и казати. Га? — може й так! Та глядит, щоб опісля на себе не жалковали.

Зоринь (подоидя кь нему). Не досадуї на насъ, добрый Алексѣй! — Теперь только пришло время сказать тебѣ со всею чистотою сердца, что я полюбилъ твою Галочку безмѣрно. Узнавши ее, каждый день узнавалъ въ ней новыя добродѣтели и наконецъ рѣшительно тебѣ скажу, что не могу жить безъ нея. Согласись на нашъ бракъ. Я имѣю состояніе; у меня душъ полтора ста крестьянъ; ни отъ кого не завишу. Кромѣ одного дяди, который любитъ меня и уже согласился на мое желаніе, никто не можетъ мнѣ въ этомъ препятствовать. Люблю твою Галочку страстно, выше всего на свѣтѣ; такъ и по вѣкъ буду любить ее! . . . Отдай мнѣ ее на мою радость, утѣху, для вѣчнаго счастья моего! Хочешь, выду въ отставку, у тебя жить

останусь; хочешь, ко мнѣ переѣдемъ, будемъ также жить; буду тебя уважать, почитать!... Ты видѣлъ уже мое почтеніе, и любовь къ тебѣ: я не перемѣнюсь; а для счастія Галочки отдамъ послѣднюю каплю крови!

Галочка (слухавши, плакала, и говорить на сторону). Що-то почую?.... Чи не погибель свою?.....

Таранецъ (схиливши голову и помѣчавши). Знаю, що ви є честна душа, и що ни розкажете, усьому воно правда. Ви не такой, щоб погубили дивку, котра любить вас. Вирю, що ви так полюбили мою дочку; вирю, як отець, котрому нема и на свити никого милишого, як його дочка. Як-би я був другий батько, то може-б зрадовався, що моя дитина, мое рождение, буде благородна, и рід мій буде панувати. Я-ж положився так: кого Галочка сама позбере, за кого похоче, то мій и зять. И тепер против ея воли не піду. Далєбї, Семен Иванович, що вона мени про вас ще ничого и не говорила. Я сам тилки учора запримитив за вами обома щось; та и ея не питав и від неї не чув. А бачу, що вже ви собі поговорили об усім (усмихнувшись). Так нехай так буде, як сказала Галочка.

Зоринъ (ударивъ себя рукою по лбу). Бѣда-же моя, когда ты сдаєшься на Галочку!.....

ТАРАНЕЦЬ (смиючись). А що, хіба по своєму розсудила?

Зоринъ. Она миѣ много наговорила, но все нерезонно. Чего чоловіккѣ не хочеть, такъ найдеть чѣмъ отклонить отъ себя.....

Галочка (плачучи). Э, ни-бо, Семенъ Иванович, не гнівѣт Бога!—От тут мій таточко ріднесенькій, так перед ним, и у такий час, збрехати не зможу. Пан-отець мій зна, що я никого не любила; нехай-же й те зна, що вас першого полюбила и люблю, точнисьнюко як и ви мене. И коли-б я була вам рівня, я-б зразу, не думавши, кинулась-би до свого счастья, а то.....

ТАРАНЕЦЬ (цилюючи ни в голову). Доню, мила моя дитино! Я ще учора знав, що ти йому скажеш, и знаю, що ти йому усе и сказала, та тільки своє.

Галочка (на сторону). Тепер мени полегшало на души! (Виходить).

ТАРАНЕЦЬ (помовчавши трохи). Семенъ Иванович! Бачить Бог, як крипко вас люблю. Чи любив-би так сина, не знаю. Не то що ви пан, багати; не кажу и того, що ви для мене зробили у моему дили: вирвали мене з пекельной муки, з-пид арешту; сидив-би я у тюрми и до́се, коли-б не ви мене собою вратовали; про се я мовчу. Чого-б я для вас пожаловав? ни;

коли-б ви — не положит гниву за моє просте слово—коли-б ви були простим мужиком, у бідности; то я, знаючи таку душу, як ви маєте, я-б прийшов до вас, поклонився-б вам и сказав: утиште отця; ви зробите мою дочку счастливою, озьмист ии!

Зоринъ. Я прошу тебя о томъ. Если такъ любишь, если такъ знаєшь меня, устрой мое счастье навѣки! Отдай за меня Галочку! она находитъ препятствіе, но это все пустое?

Таранецъ. Як! Галочка, люблячи вас, души од вас не чує; так вона тилки об вас и вбивається, а об собі и не дума! Так я, як ий отець, довжѣн об ній и об собі подумати. Вийде вона за вас, то через мисяць, через другий, ми ии побачимо на столі!.....

Зоринъ. Отъ чего-же такъ? Я буду оберегать ее; пылинкѣ не дамъ пасть на нее; отъ всего захищу.....

Таранецъ. Ви?—так. Ви будете ии й любити, и шанувати. Так люди зьидать ии своїми язиками! Вона в них з мужичок не вийде. Через те и через те вѣи ии узав; покрили грѣх. А ви, Семен Иванович, грамотни; ви знаєте, яково важко чоловікови переносити худу славу без причини! Знаєте и те, що и красилька худон слави не зходить з чоловіка по-вик! А у женському полу ще й гири!... Яково-ж буде ии,

моему дитяти, що чиста и непорочна у сим дили як голубиця, а ви ножем у серце сьогодні, та завтра у ту-ж язву!... Надовго ей стане?..... тогди.... (Плаче).

Зоринъ. Мы сами отречемся отъ людей, будемъ жить одинъ для другого, не будемъ знать никого! такая жизнь самая благочестивая, святая, счастливая.....

Т а р а н е ц ь. Правда ваша; житимете у любви, у счастья.... Бог благословить вас диточками такими, як и мене наградив дочечкою; от вам нова радисть и утиха.... Эге! та тут, замисць того, щоб матери—я ничего не кажу про вас, а тилки про мое рождение — матери веселитись диточками, а им вид людських язв кив просвітку не буде. Уси на них пальцями показуватимуть, уси захилять: мати их з мужичого роду, нища, и уся родня сяка-така, и дити таки будуть!... Уси стануть их жахатися, цураться, поприкати тим, у чим вони овси и невиновни..... А яково се матери? через них, через их славу, вона держиться на свити; для их счастья вона готова на усяку муку, усе перетерпеть, душу свою віддасть..... О Семен Иванович! Ви не знаете, що є дити для родителей!.....

З о р и н ь (ходившій въ размышленіи). Хорошо!... Сдѣлаю такъ. Увижу, чѣмъ тогда бу-

дуть отговариваться! (зоветъ) Галочка, другъ мой! выйди къ намъ.....

ЯВЛЕНІЕ ШОСТЕ.

Т и - ж е Г а л о ч к а .

З о р и н ъ. Галочка! Я разстанусь съ тобою, не надолго. Долженъ завтра ѣхать къ себѣ.

Г а л о ч к а . (встревожившись). А як-то не надовго?

З о р и н ъ. Такъ, что недѣли двѣ-три проѣзжу. Не близко отсюда.

Г а л о ч к а . За чимъ-же вы поидете?

З о р и н ъ. Дѣло есть; поѣду домой, возьму отъ дяди такую бумагу, что онъ не только позволяетъ, но просить, чтобъ я женился на. ... на..... обывательской дочери.....

Г а л о ч к а (гирько усмихнувшись). Кажитъ-бо, Семен Иванович, просто, на мужички!... Эге! вже вы заранѣе соромитесь казати, що на кому оженитесь!.....

Т а р а н е ц ъ. Так, Галочко, правда, правда твоя. (Цілуеть ии в голову). Спасибѣ тоби; пѣймала у слови. Так, Семен Иванович, так воно е.

З о р и н ъ (стараясь оправиться). Нѣтъ.... это не то..... Взявши такую бумагу, возьму

листь и отъ духовныхъ, что нѣтъ грѣха жепиться не на ровной, какъ ты, Алексѣй, называешь. Возвратясь, буду просить своихъ начальниковъ, чтобъ уговорили тебя.

Г а л о ч к а (вздыхнувши и утираючи слезы). Ви таки усе свое?

З о р и н ъ. Не умру, пока не доведу до своего желанія и не уговорю тебя!....

Т а р а н е ц ъ (размышляючи). Побачу, що вам дяюшка скаже; тогди скажу свое послідне слово, та й робит, як знаете.....

З о р и н ъ. И такъ, прощайте, мои любезные!....

Г а л о ч к а (в великом безпокойствіи). Ох лихо!.... хиба-ж ви зараз и йидете?...

З о р и н ъ. Теперъ-же и выѣду. Мнѣ часть дорогъ. (Обнимаетъ Таранца). Прощай, мой любезный Алексѣй Омеляновичъ. Дай Богъ найти тебя здорового! Съ Галочкою позволъ проститься, какъ уже съ невѣстою.....

Т а р а н е ц ъ. Прощайтесь.... а коли побачитесь?

З о р и н ъ (обнимая Галочку, цѣлуется съ нею; она стоитъ безъ всякаго участія, блѣдная, трепещущая). Прощай, моя милая,..... моя ненаглядная Галочка! — Не тужи... не скучай... я скоро ворочусь... поспѣшу къ моему счастью.... (выходить).

ТАРАНЕЦЬ (провожаючи його). Вертайтеся здорови; нехай вам буде у дорози усе гаразд..... (иде за ним).

ГАЛОЧКА (одна, зложивши руки и схиливши голову, в розмишленьни; потим зразу вскрикує). Так!.... Так зроблю!.... така смерть важча усих. Семен Иванович! Ище вернитесь. (Таранець и Зорин вертаються; Вона протягує до його руки). У останне..... (Ридеє. Зорин кидається до неї в объяття. Вона за сльозами не може говорити; схилила голову на плече йому). У останне.... цилую вас!.... У останне.... прощаюсь з своим счастям.... не можно мени буде такого слова сказати.... не забувайте мене!.. Ни! забудьте.... тилки не забувайте, як щиро вас любила.... и що для вашого счастья зробила!.... Спасибі вам, що ви мене любили.... дали мени знати счастья на сим свити.... Прощайте на-вик!.... (оставля його, и отвертається, ридючи).

ЗОРИНЪ. Богъ съ тобою, Галочка! не тревожся такъ..... я скорѣе возвращуся, нежели ты думаешь.

ТАРАНЕЦЬ (одводячи його). Годи-ж, годи!... И сами не тревожьтесь и ей не вбивайте... Коли йтихати, то поспинайте..... (виходить из ним).

ГАЛОЧКА. (одна, горестно). Всьому конець!.. (зразу) Господи дай мени силу докінчати, що

я думаю!..... Нехай побачить, як крипко його любила!.....

ДИЙСТВИЄ ЧЕТВЕРТЕ.

На другий день. — Та-ж декорація.

ЯВЛЕНІЄ ПЕРВЕ.

ТАРАНЕЦЬ (один, входить). Господи!.... Так тяжко на душі, мисльця нигде не знайду!.... виходив до робітників, нічого и не тямлю!... Не спав усю ніч, плакав об своєму дитяти!... Бачачи, як вона його крипко любить и як жива у домовину иде, сам на свою душу усякий грих озьму, а одружу их.... Коли-б тилки вертався!.... одна була мені порада, книжка, тепер и дивлюся, и слов не бачу..... (сиде и задуметься, вдихаючи цинколу).

ЯВЛЕНІЄ ДРУГЕ.

ТАРАНЕЦЬ и ГАЛОЧКА.

ГАЛОЧКА (виходить блідная; отчаяние и ризимість на лиці; ледви может итти, падає батькови у ноги и заливаясь сльозами). Поратуй

мене, таточку — голубчику!.... Недай мени зовсім пропасти!....

ТАРАНЕЦЬ (стараючись підняти її). Що таке? що, моя доненько? Устань, моя кришечко!.... моя лебедочко!....

ГАЛОЧКА (на колінах). Не встану, пан-отченьку, поки мене не звеселиш, поки не втишиш, що обіщаєш зробити, об чим у останнє тебе попрошу.....

ТАРАНЕЦЬ. Усе зроблю, моя зірочко! Хіба ти не знаєш, що я душу свою рад за тебе положити!.....

ГАЛОЧКА. Спасибі тобі, мій таточку ріднєсенький! — Не відкажи и теперички!... (Цілує руки його). Пав-отченьку, голубчику!.... Віддай мене заміж!.....

ТАРАНЕЦЬ (обрадовавшись). Добре-ж, моя доненько! Насилу-ж ти надумалася! Він не забаром буде... Або наймим кого, та пошлим, щоб швидче йїхав.....

ГАЛОЧКА (швидко). Ни, пан-отченьку! зховай мене від сии биди!.... Віддай..... тилки не за нього!....

ТАРАНЕЦЬ. За кого-ж тебе, доню, віддати?

ГАЛОЧКА. За кого хочеш, за кого здумаєш, таточку! Поспишай, пан-отченьку, поки він не вернеться.....

ТАРАНЕЦЬ. Що се ти, Галочко, надумала?

Устань-бо, та йди до мене, пригорнись до мого серденька и розкрий мени свою душу: що се в тебе за думка така?

Г а л о ч к а. А от, таточку, яка в мене думка. Він не забариться вернутися; пристане до вас з людьми письменними, а ти, що им за діло до нашого счастья? Стануть вас уговорювати, прохати, зібьють вас з думки об моему счастья, ви звелите мені йти; а тут и мое серденько змовиться з вами. Я піду, усе одно, що на видиму смерть!.. Опісля він буде вбиватися; яково мені буде глядіти на нього!..... Пішла-б я у черниці,—скоро не пострижуть, а він скоро буде. Так щоб положити один кінець, віддайте мене заміж. Він, побачивши, що нічого роботи, сам покине свою думку, знайде де инде свое счастья.

Т а р а н е ц ь. Чи будеш-же ти щаслива, доню моя, з ким другим? чи не погубиш-же ти себе, віддавшись нелюбю на цілий вик?..... Ти зажуришся. Мени важке твое счастья.

Г а л о ч к а. И вже мое счастья!.... Отсе мені тепер тяжке уремя, поки усе зновниться, а там... переможу себе; я ще втишу тебе при твоїй старости.

Т а р а н е ц ь. О що жалко мені його!.... крипко хороший чоловік!.....

Г а л о ч к а. То-то мое й горечко, що и ви

з моім серденьком нападаєте на мене! Треба, ох треба поспішати.....

ТАРАНЕЦЬ. За кого-ж тебе віддати? Хоч та тобі порадонька буде, що сама вибрала.....

ГАЛОЧКА (з усилям). Коли так, то віддайте мене..... за Пятаковського.....

ТАРАНЕЦЬ (зразу). О нехай Бог боронить! Лучше мени тебе на столі побачити!... Він мій враг, мучитель!

ГАЛОЧКА. Стане добрим, як буде..... (одвертається на сторону) о Боже мій! —

ТАРАНЕЦЬ. Він не тебе хоче, худоби моєї бажа; він тобі цини не знатиме, заість тебе швидче....

ГАЛОЧКА. Мени усяк однаковисинький, усяк свит мени зав'яже... Моя доля терпіти!

ТАРАНЕЦЬ. Так мени не приходиться так тобою орудовати... Уже лучше иди за кого з тих женихів, що ще й недавно засілали людей; скажи: за кого? зараз пошлю, и таке весілля зправлю, що ну!

ГАЛОЧКА. Не хочу я, пан-отченько, ни за кòго з них. Вони пишні, багаті, будуть вередувати. Тяжко буде моему сердцю у перші годи, а вони не дадуть мени воленьки гаразд и поплакати об моїй доли!... Чи не знаєш, таточку, якого сироти у бідности: озьми його у прийми, віддай йому и худобу нашу, и мене не-

счастну! За добро, що йому зробили, він буде нас поважати и мною не-с-так орудовати. Знайди такого, приведи и скажи мени: се твій мужик. Я у ноги поклонюся!

ТАРАНЕЦЬ (розмишляючи). Коли так. . . . доню, Галочко! Иди за Миколу!

ГАЛОЧКА (швидко). Добре, пан-отченьку, піду. . . . (зразу вздригну́ла, пошатнулася; на сторону) кінець усьому... (зібравшися з силами, до батька) А хто-ж-то... такий... Микола? . . .

ТАРАНЕЦЬ. Круглий сирота, честного, хорошого роду. По бідности його узяв я и привчив до усього, на йому усе мое хозяйство лежить. Може ти коли и запримитила: він собі чепурний, моторний и красивенький таки. . . .

ГАЛОЧКА (горестно). И вже, таточку! мени сього хоч и не кажи!

ТАРАНЕЦЬ. Так коли так, доню, то и так. Коли йти за кого-небудь, то лучше за Миколу.

ГАЛОЧКА (ламаючи руки). Піду, таточку, з великою радістю. Здилай-же милость, пан-отченьку, поспишай швидче. Коли-б можно. . . щоб сьогодні нас и звинчали? . . .

ТАРАНЕЦЬ. Як се можно? Коли хоч, у неділю. . .

ГАЛОЧКА (швидко). Прийде, таточку, прийде! . . . тоди усе наше пропало! . . .

ТАРАНЕЦЬ. Що-ж робить? Для того случаю треба зробитись.

ГАЛОЧКА. Який тут случай? ... Яке прибрання?—Мое сирітське діло. Покликати кого из старших родичів, поблагословитися, та й звинчайте. Се весілля—ти-ж похорони...

ТАРАНЕЦЬ. Чи думав-же я так свою Галочку, одну втиху, так віддавати?—Покликати ще жениха.

ГАЛОЧКА. Покличте, таточку! — коли почали, треба и кінчати. (Таранець виходить).

ГАЛОЧКА (одна, плаче). Що подума про мене Семен Іванович? Чи оцінить, як щиро його любила, що відріклась від нього, топлю свої молодні літа, дивованьячко, іду на вичні сльози, на тугу, на усяке мучення душі, аби-б від нього відвести усяке лихо! ... прощай тепер на вичний вики! ... Не скажу тобі, люби мене. ... не можна, се против закону; а згадуї мене тим, що я зробила. ... и як знаєш, так дякуї! ... Прощай! настає година, що здумати про тебе гріх буде? ... Прощай, мій миленький! ... (и гирько ридає и утирає сльози, чуючи що идуть. Стоить на стороні, печальна, и не дивиться на Миколу.)

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТЄ.

ГАЛОЧКА, ТАРАНЕЦЬ и МИКОЛА.

ТАРАНЕЦЬ. От-же и Миколо иде. (Сидєє). Миколо! ще малум тебе узав я на свои руки, вигодував, навчив и обищав, коли будєш вирно и честно служити, наградити тебе. Ти служив мени так, що, дай Боже, щоб и товариш так приглядав добро, як ти вбивався за хазийським. Спасибї тоби! (Миколо низько кланяється). Прийшла моя черга слово здержати и тебе наградити. . . . Миколо! . . . От, одна моя радисть на свити, счастья, моя Галочка, одним одна дитина. . . . Озьми ии! Худоба моя, усе твое; озьми и мене у приньми, не покинь (гирько плаче).

МИКОЛА (дивуючись, блидние, дрижить). Щоб-то. . . . як. . . . дяюшка?

ТАРАНЕЦЬ. Так, Миколо! Будь мени зятем. . . . кохай, шануй мою Галочку, що віддаю тобі у жону. . . . Зроби ии счастливою и вичня моя дяка тобі!

МИКОЛА (также). Чи. . . . бува. . . не смієтесь ви з мене?

ТАРАНЕЦЬ. У такий святїй, важний час, який буде смих. Я, маючи одним одно дитятко, уручаю його тобі, надіючись, що не хто другїй, як ти, зробиш ии счастливою! . . .

Микола (кидаючись в ноги йому). Чи я-ж достоїн такої чести? (Таранець підніма його). Я круглий сирота!.... ви мене до розуму довели.... я вас знав, почитав як отця рідного... Об Олексіївни, ось об Галочці, и подумати не смів. Хто вона, и хто я мизерний? Як се можно?.....

Таранець. Коли я тобі ни уручаю... коли я прошу тебе, будь моим сином, збережи мою Галочку!

Галочка (тихо підходити до Миколи). Ни об чим тебе не прошу, тилки будь до мене добрий.... не потурай, коли часом буду смутна; се минеться. Я буду тобі покєрна, поважатиму тебе, и доведу до того, що ти, бачачи мою добристь, полюбиш мене. Не поприкай мени, коли часом.... Я й сама не знаю, яка буду!.. Не-вважай тим, а доведи мене до того, щоб я тебе... через тебе мала хоч маленьку втиху, не терпила-б ниякого горя. Поклонимось-же нашому пан-отцеви; нехай поблагословить и молитися за нас, за своїх дітей....

Микола (удержуючи за руку). Тривайте-лишень, Омельяновичу! чи, як ви мени повеливаєте, пан-отченьку! и ти, Олексіївна! От я заприсягаюсь перед вами любити вас, шанувати, почитувати не як є ви моя жона, а як против мене господиня.... Не тилки якого слова, думки

не буде в мене ниякої против вас. Ви над собою волю маєте, ви розумніші, ви мене навчайте. Омеляновичу! Я батька и матери не знаю; ви мени отець и благодитель! Будьте, як и були, мени хазяином и повеливайте надо мною. Буду за вашим добром вбиватися, однаковисинько як до сього часу. Воно як було усе ваше, так и буде ваше; и я по увесь мій вик увесь ваш. Тепер, на таку мою волю, благословите нас, пан-отченьку! (кланяється у ноги Таранцеву и Галочка з ним-же).

ТАРАНЕЦЬ (пиднявши, обнима их). Дити мои любезни! Нехай вас Бог благословить для вашого счастья и моеи радости! Тепер, треба-б вас посадити укупи, як звичайно посватаних, та ніколи... ще насидитесь! Треба дилом поспиншати. Галочка хоче, щоб отсе вас и обвинчати.

Мик о л а. Щоб сьогондья?

ТАРАНЕЦЬ. От-от зараз. Бижи, зятю, поклич, щоб хутенько ишли: мій брат у первих, з жінкою; нехай и дивча озьмуть, свитилочка буде. Та ще поклич свата Тараса те-ж з жінкою та з невесткою; та зови племянників моих, та ще, кого хоч, сам від себе проси. Бижи-ж, синку, не барися.

Мик о л а. Зараз, тату, усих оббигаю.

Г а л о ч к а. Поперед усього забижит до Олени моеи; нехай швидче иде до мене

Микол а. Зараз, зараз ни пришло! (На сторону). Що се зо мною диється? Чи не сплю я?.... (Виходить).

Таранець. Лагодь-же, душко, коли так захотіла, подарочки весільни, а я мотнуся, щоб швидче що зварили попоштувати весільних гостей.

Галочка. Та яке, таточку, там поштування! аби-б у закон увести.

Таранець (виходячи). Але! потурай. Ох-ох-ох! Чи думав я так ни віддавати?....

Галочка (одна). Мои подарочки уся готови.... Гарно дивчат ховають, обдарюють усях неначе на весільи. Так вона-бо нічого не бачить. Я щасливиша усях: мои похорони я буду сама бачити, сама и пообдарюю, сама и поховую себе!... (плаче). Жаль батенька, крипко... жаль!.... Зостанеться один на свити як билиночка... хто його доглядить!... (задумавшись). Ни, Галочко! не покидай, що почала! лучше йому раз поховати мене, чим по усяк день бачити мене що вмираю!... Швидче, швидче! поки ще є в мене и сила, и пам'ять... От скоро зтеряюся зовсім!...

ЯВЛЕНІЄ ЧЕТВЕРТЕ.

ГАЛОЧКА и ОЛЕНА.

Галочка (кидаючись до неї). Швидче иди, Олено. Лагодься мени винця держати... Посидь

тут, я достану весільні подарочки... Вже скоро и поизжане прийдуть... (швидко виходить).

О л е н а (одна). Що се вона каже? — Каже винця ній держати... що поизжане скоро прийдуть... побигла за подарками? Батрак-же их ничого не казав, тилки и сказав, щоб як можно швидче ишла до неп....

Г а л о ч к а (приносить рушники и платки). От, сестро, и подарочки. А отсе хустка молодому..... (задумується).

О л е н а. Та скажи мени, Галю, здилай милость, хто се у вас иде заміж?

Г а л о ч к а (дико дивиться на сторону). Та ни, не заміж..... Бач! яму копають..... холодно буде..... та нужди нема.... Швидче, Олено, швидче.....

О л е н а. Та ну-бо не жартуй. Кажу, хто у вас иде заміж? Чи ти, чи хто?...

Г а л о ч к а (задумавшись). Не знаю, душко!... щось и я чула... та не згадаю хто?...

О л е н а. Ти-ж мене зострила, кажеш тобі винця держати. Чи правда-ж?

Г а л о ч к а. Э, э, э, э! тепер згадала. Я, душко, идú заміж. Подерж мени винця, як ми ще з першу змовилися.

О л е н а. За кого-ж ти плéш?

Г а л о ч к а (равнодушно). Не знаю.

О л е н а. Як-же се? Идеш заміж и сама не знаєш за кого?

Г а л о ч к а. Е! тепер усе згадала. Я сестро, иду заміж; не знаю, хто він такий и є; чула, що він... Чи Микола, чи хто; тепер вип'ять не тямлю.... Олено, рибочко моя! Мени за кого-небудь, аби-б не за нього!...

О л е н а. Та за кого, скажи? Я ничо́го не второпаю.

Г а л о ч к а. Він мене, душко, любить так крипко, як и я його... він хотив мене узяти... а я не хочу, щоб не погиб через мене... він побиг за письмом, а я швидче вийду за кого-небудь, щоб йому руки розв'язати.

О л е н а. Так се-то...

Г а л о ч к а (кидаючись до неї). Цить, душечко, цить, не згадуї його... вже не можно!— Він почує, вернеться... озьме мене... пропала я тогди!... (плаче). Не згадуї його!... Тут и так мое бидне серденько тоскує, бажа його... Знаю, що кинуся прямо до його... не покину його до-вику!... Ни, Оленочко! Не слухай мене!... Звинчайте мене... швидче звинчайте... чи не замовкне мое серденько!...

О л е н а. Та тривай, сестро! Як тебе винчати, коли ти не о своєму уми?

Г а л о ч к а. Тим-то лихо, що серденько мое орудує ще надо мною. Коли-б воно замовкло,

а я стала при уми як треба... не дайте воли серденьку, воно скоро мене посилує!... Здилай милость, проси, щоб швидче нас звинчали; боюсь, щоб я з собою чого не зробила! Де тато?

О л е н а. Он идє з людьми. Иди-ж сюди, я тебе приберу до винця як звичайно...

Г а л о ч к а. Не треба мени нияких приборив. Я так була учора, и не роздягалася; усю ніч так просидила... Він мене таку бачив, таку поцілював у останне... нехай усе так и зостанеться...

ЯВЛЕНИЕ ПЪЯТЕ.

Ти-ж, ТАРАНЕЦЬ, МИКОЛА (приодитий),
ТВЕРДОХЛИБ, обиватели и обивательки.

ТВЕРДОХЛИБ. Дай Боже усим вам день добрий. Помогайбї вам на усе добре!

ТАРАНЕЦЬ, Галочка и Олена (кланяючись).
Спасибї.

ТАРАНЕЦЬ. Просимо, гости любезни, поки до діла, сидайте у нас. (Вси сидають. Микола и Галочка з Оленою стоять в різних сторонах, на переди; Галочка задумавшись, не дивлячись ни на вищо).

ТВЕРДОХЛИБЪ. Обичайно приговорюють: сидайте, щоб старости сидали. А у вас, Омеляновичу, ни-за-для кого и садовиться, одну дочку

и ту віддаєте. Странний случай, приятелю любезний! Я ишов до вас по другому ділу, та от на порози чую и бачу, що у вас весілля. Доброе діло. За кого-ж ви видаєте? Де ваш зять?

ТАРАНЕЦЬ. Онде-ж він; Микола мій. (Микола кланяється).

ТВЕРДОХЛІВ. Благоразумне діло, Омеляновичу! Ви його з-малу знаєте: він узався за хазяйство и хазяйство його зна. Парень смирний, добрий. Галю, душко! (пидійшовши до неї) полюби його!..

ГАЛОЧКА (виходючи из задумчивости). Кого, дядюшка?

ТВЕРДОХЛІВ. От, кого? Ох, ви дивчата! Буцим и не знаеш. Кого батенько дає тобі у мужа...

ГАЛОЧКА (также). Коли, дядюшка?

ТВЕРДОХЛІВ. От-так ище. От-то не за того идє, за кого хоче, так ще и церемониться! Потурай вам. И наши жінки не хочючи йшли, и плакали, и голосили, а дали и не відібьешся від них. (Прийшовши усмихаються). Єй так! А тут чого? Парень важний и став у великий пригоди твоему отцю, зацтитв його перед судом. — Ну тепер, по моему, Омеляновичу, зібравлуса, так чого ждати?

ТАРАНЕЦЬ (усе время печальный). Може-б попоштувати чим?

Т В Е Р Д О Х Л И Б. До винця не годиться; нехай як покинчаем вашу радисть.

Т А Р А Н Е Ц Ь и Г а л о ч к а (обоє на сторону, вздохнувши). Радисть!

Т В Е Р Д О Х Л И Б. А тепер, коли ласка ваша, обдарить чим родичив. Галю-душко! Се ваше діло, а ти, дружечко, поможи ий. (Галочка приступила до подарків и тилки дивиться на них; Олена бере и підносить кожному по рушнику, перев'язує ими через плече, а парубкам в'яже платки на руку. Свитилка, дівочка лит чотирнадцяти: в руках у неї шпага, обнажена; ефес убранный травами и цвітами, а зверху горящая свича. Свитилку и мечь еї также перев'язують рушниками. После усіх Олена дає одличний от усіх платок Галочці и та підносить його Миколі. При усякому піднесенні Олена и вси пришедшии кланяються).

Т В Е Р Д О Х Л И Б (между тим продолжає). Важне діло весілля! Тут не можна вичого ни прибавити, ни виустити. На усе чин и порядок. Що-то нема вашого приятеля, офіцера. Він любовитвий на се, розпрошував у мене багато про сии порядки. Коли-б під сей час підскачів, добре-б було. Ми-б и йому хустку почепили.

Г а л о ч к а (почувши його слова). Олесю, душко, мерщій... Зовсім, дякушка! Що тепер робити?...

Твердохлиб. Добре, коли зовсім. Тепер, головатій батьку, бери хліб, сядь собі, а молоді станьте перед батьком (усе те роблять); а ми поблагословимось. (Усі прочіи сидять и Твердохлиб то-ж). Старости, пани підстарости!

Два старики (из сидящих вмисти). А ми ради слухати.

Твердохлиб. Благословит молодим батькови поклонитися, благословенне узяти, під винець стати.

Ти-ж старики. Боже благослови!

Твердохлиб. У другий раз.

Старики. Боже благослови!

Твердохлиб. У третій раз.

Старики. Тричі разом, Боже благослови!

Твердохлиб. Нуте, дити, кланяйтесь. (Микола и Галочка кланяються батькови в ноги).

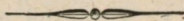
Таранець (благословляє их хлібом, и отдавши його Миколі, обвиняє дитей). Диточки мои любезни!... (зарідавши). Багато в мене на серці...) Не здужаю сказати!... Галочко!... гляди!.... Миколо!.... Бог з вами!... (випуска их; Галочка цілує руку батька и гірко плаче; Олена насилу уже одрива пи).

Твердохлиб (меж тим до прочих). А ви собі виступайте на двір и ждѣт. Підете за молодими, як порядок велить. Тепер идѣт молоді у пароччи. (Микола, взявши за руку, веде

Галочку, ледве можущую итти. Олена піддержує її).

Т В Е Р Д О Х Л И Б. Що-б-то музику достати! хоч-би одну скрипочку....

Т А Р А Н Е Ц Ь (ледви може стоять). Не треба музики! Се не весілля... Се похорони... (ридає) поховав я свою радість навики! Галочка! дитино моя!—Ти мене покинула.... О! не покинь мене на сим свити! (Изнемігши, падає на шию Твердохлибу). Друже мій! Поведи мене.... Я не здужаю.... розкажу тобі, що се за ангел, моя Галочка!.....

ДИЙСТВИЄ П'ЯТЕ

Через дві неділі. — Декорация та-же сама.

ЯВЛЕНІЄ ПЕРВЕ.

М и к о л а (виходячи из бокової двері, тихо). Коли-б-же-то заснула хоч трохи!... Вже и я замитив, що як засне, то и крипчя..... И вже єи крипость! як свичечка пала, поки дихне на неї витерець..... а витер по усяк час ии осилує. Що зробила з собою?... Прямо; що ангелська душа!... О! щоб не робив; чого-б не віддав, щоб такого ангела удержати на сим свити!...

Не таке моє щастя!.... (задумується).

Г а л о ч к а (за кулісами). Миколо! а де ти?

М и к о л а. Я тут, у хати. Я думав, ти заснула.

ЯВЛЕНІЄ ДРУГЕ.

М И К О Л А и Г А Л О Ч К А (блідная, слабая; голова убрана, як у замужняюч, в очипку).

Г а л о ч к а. Я таки и заснула трошки... Та нибі и кришна стала.

М и к о л а. Коли-б ти довще поспала, то ще-б тобі полегшало; а то бач від витру валиєшся. Сядь тут, посидь (усажує її).

Г а л о ч к а. Добре-ж, и посижу. Дай мени свою руку (береть його руку, и прижимає до сердца).

М и к о л а. Чи не болять що в тебе, що мою руку прикладаєш?

Г а л о ч к а. В мене нічого не болять оприч души... як сам знаєш. А вже-ж, переможу своє лихо, пересилую..... Тим и за руку тебе держу, щоб пам'ятувати, хто ти мени є. Миколо!... Я и твій вик зав'язала!.... (задумується).

М и к о л а. Не думай сього, Галочко! Я тобою став щасливий. Коли-б нам тільки не журба твоя, що ти через неї чахнеш та

сохнеш, то нам з пан-отцем тилки-б радоваться. Та ти сама богобоязна; ти й сама знаєш, що здоров'я треба зберігати; знаєш и те....

Г а л о ч к а (зразу одумується и бистро дивиться на його). Що я знаю? Що ти кажеш? (оставля руку його и дивиться все на його).

М и к о л а. Знаєш, що треба.....

Г а л о ч к а (твердим голосом). Скажи ти мені, здилай милость, хто ти такий?

М и к о л а. Мене питаєте, хто я?

Г а л о ч к а. Тебе. Та пожалуста не сердься на мене; я тямлю, що я просила, щоб на мене ніхто не сердився. Ти мені усе розкажи, хто ти и хто я. Я усе знатиму. Тепер-же, да-лебі, усе позабувала.

М и к о л а. Та я-ж Микола, твій мужик, що от дві неділи, як ми побрались,

Г а л о ч к а. Дві неділи, кажеш?.... А він через три, казав, буде. (Тоскує). Ох, лишечко мени! віддайте мене швидче заміж.... А то прийде він, я пропаща тогди!... и він пропащій!....

М и к о л а. Бог з тобою, Гало, що се ти говориш? ти вже замужем, я твій мужик, згадай усе, тай не бійся нічого.

Г а л о ч к а (подумавши). Тепер згадала усе.... Микола!.... Не сердься на мене... Мени тяжко, дуже тяжко!.... Як підступить під серце журба,

де-б я дилась!.... Ох, горечко мое!.... мени його жаль.... Що-то він скаже, як вернеться?....

Мик о л а. Об йому не вбивайся. Вже батько знатиме, як його розважати. Ми не пустимо його до тебе зараз.

Г а л о ч к а (печально). И ніко́ли не водит його до мене, прошу тебе, Миколо!-Вже-ж ми попрощалися на-вик, чого нам ще?..... Здилай-же милість!.....

ЯВЛЕНІЄ ТРЕТЄ.

Т и - ж и Т а р а н е ц ь.

Т а р а н е ц ь. Що у вас тут доброго? чого вона в тебе просить?

Мик о л а. Щоб не приводити до неї Семена Івановича, як прийде.....

Т а р а н е ц ь. А чому-ж се? Таки и нічо́го. Спершу-б так трошки, а там-би и привикли.

Г а л о ч к а. Ни, таточку, не здужаю сього.... И від одних думки мени важко!.... тяжко мени щось дуже!.... полежала-б я трошки; а ти, Миколо, хотив у город итти, то й пішов-би; а я чи не заснула-б собі? Відведи мене.... не здужаю..... (Микола веде́ть ии тихо).

Т а р а н е ц ь. (з горестю дивиться вслід за нею, кидається на ослі́нець и облоко́тившись на сті́л, плаче́ть). Одним одно дитятко.... И

яке ще?.... И те потеряти!.... Ох, тяжко мені!.... Зачим-би старому жити?.... Зачим батькові переживати дітей своїх?.... Воля Господня на все! Може минеться беда?.... Отсе нїй тяжка година, а там потроху и привикла-б..... О, чого-б я не дав, щоб відвести від неї свою биду!.... Боявся гриха за нерівню віддати, а се-ж легше нїй так страждати?.....

ЯВЛЕНІЄ ЧЕТВЕРТЕ.

ТАРАНЕЦЬ и МИКОЛА.

ТАРАНЕЦЬ. А що вона?...

МИКОЛА. Лягла и ничого. Забажала яблука. Отсе маю йти у город, то и принесу. Ось що, тату, хочу у вас прохати: подозвольте пидрядитися пид хуру. У Полтаву до вїйська муницю везти. Заробиток хороший.

ТАРАНЕЦЬ. Як знаєш, сину. Я тобі попередю сказав, и тепер скажу: роби як хочеш, я пи у чим не поборовію. Усе твоє. Мені вже небагато треба, и те не надовго. Чи їй сам думаєш з хурою?

МИКОЛА. Борони Боже! як пи таку zostавити? хоч-би и пилне ділю яке, усе кинув-би. Бачете, тилки куди відвернувся, зараз и пита: де ти, Миколо? От-се и тепер пду, та яко мога и поспинатиму назад.

ТАРАНЕЦЬ. Добре, синку! Иди-ж здоров. Нехай тобі Бог у вусим помагá! Не барись-же! (Микола виходить).

ТАРАНЕЦЬ (один). Чого ми на сим свити вбиваємось?... Чого жалкуем за ним? Що тут є хорошого?..... Горе та лихо, лихо та горе, одно за другим иде, одно за одним напада на чоловіка, душить його, а він не хоче розлучитись з свитом!.....

ЯВЛЕНИЕ ПЪЯТЕ.

ТАРАНЕЦЬ и ГАЛОЧКА (ледви може итти. несеть в руках роботу, сидає у вікна).

ТАРАНЕЦЬ. А що ти, доню, и не полежала?...

ГАЛОЧКА. Виднустило мени трошечки..... Вже остило и лежати.... Посижу з тобою, таточку; та, думаю, чи не пошлю чого-небудь (збірається робити).

ТАРАНЕЦЬ. Дóбре, душко, згадала. Пороби хоч трошки, розбивай свою тоску. То сум, то тим забавляйся. то и не зчуєшся, як оздоровиєш. Микола пішов у город, а я провидаю батраків и скоро вернусь до тебе. (Виходить);

ГАЛОЧКА (одна). Сердешний батенько дума, що моя журба минеться, що я поздоровишаю коли-небудь!..... Не на те я ишла.... знала, що

буде зо мною!... Господи милосердй! Я не вбиваю себе; щоб робила, щоб не губити здоров'я! знаю, що грих смертельний... що-ж мені робити, коли нема в мене стилки воли... (схиливши голову, задумується).

ЯВЛЕНІЄ ШОСТЕ.

ГАЛОЧКА и ОЛЕНА.

О л е н а (входить тихо и обглядає Галочку; на сторону). Господи милостивий! Уже зовсім не та. Мов свичечка догоря. (Утира сльози, и прикидаючись веселою, кидається до неї). Здорова була, моя Галочка. Учора тилки не була у тебе, та так зоскучилась, що не можна!.... Бач, тепер ти здоровиша; позавчора увесь день лежала, а сьогодні, бач, за роботу берешся.

Г а л о ч к а. И вже мое здоров'я! чую сама, що швидко усьому кінець.

О л е н а. Та ну-бо, Галочко, не вбивай себе, відганяй журбу. Пам'ятуй, що ти ще тилки почала жити, и що є тобі для кого жити. Батько твій старенький....

Г а л о ч к а. Знаю, душко, усе знаю. И чого-б я не робила, що-б подавити свою тугу? Не можно, я чоловік. Як я любила його, ти знаєш Олено.

Скажи йому усе, скажи що и вмерти хочу швидче, щоб розв'язати його душу.

О л е н а. Та Бог з тобою, що се ти думаєш! ще поживемо.....

Г а л о ч к а. И ни вже, Олено! Шо день, шо часиночка, то усе мени важче. Отсе у ранці, так було мени підступило, що ледви не вмерла. Ох, тяжко мени бува! — Так и жду, що коли мене постигне яка нова, хоч мависинька, журба, або зполюхаюсь чого, то тут мени и підступить до сердця, тут и кінєць. Спасибі, душко, що заздалегідь прийшла до мене.... (слабіє; береть Олену за руку и силиться говорити).

О л е н а (утирає сльози; на сторону). Въяне наша що ни найлучша квіточка! (ній). Ти знаєш, що й мени скучно, як я довго не бачусь з тобою!

Г а л о ч к а. Спасибі тобі за усю твою любов! Ми жили промєж себе мов рідни сестри, будь-же мени и по смерті моїй рідною сестрою. Озьми на свої руки мого несчастного батенька... замини йому мене.... Згадайте мене, та не журитесь крикко.... Доглядай його у престарило-сти, у немощах.... Йому нема вже на свити ніякої радости; доглянь його, щоб не важко йому було його сирітство..... Ти мене и там сум звеселиш. (Цілує ни в голову). З сум укупи прив'ями мою дяку за твою любов, и приньми

його на свої руки як отця. Він не знав моєї близької смерті; він дума, що я пересплю свою журбу? Ні, вона мене зъяла..... Так скажи і Семену Івановичу.... Нехай спізнає мою волю, живе, не журиться та шука свого счастя; для того йому і світ розв'язала.

ЯВЛЕНІЄ СЬОМЕ.

Т и - ж и Т А Р А Н Е Ц Ь.

Т А Р А Н Е Ц Ь (сам з собою). Шкода такої роботи! И дивлюсь, и не бачу нічого. Тільки малячу на свити. (Олені). Спасибі тобі, Олесю, що провидала Галочку. Розважай її, спивайте собі писеньок, як було попереду. (З усмішкою). А що, Галочко, багато наробила? Де вже тобі робити! и не сциковалась-би; а то и так крипти мало. Сиди так; або я вам прочитаю щонебудь. Ти було любиш слухати, як читаємо.....

Г а л о ч к а (швидко). Ні, таточку, не читай. Я тепер и не второпаю нічого.... (на сторону) минулося те... (задумується).

Т А Р А Н Е Ц Ь. Або от що. Тобі, доню, пущє усього треба яке діло, щоб ти хлопотала об чим; то и журба не так тобі допикатиме. Знаєш що? Зроби так, як и покійна мати твоя. Заведи коверниць, або коцарьок. Ти з ними будеш

управлятися, то и думки усяки відійдуть. И весело, и користо; на коцях заробіток дуже гарний. Де их не требують! (Чути почтовий дзвоник, замовкнувшій біля вікна). Що се таке?.... Бач, неначе хто сюди прибиг? А виглянь, доню, у вікно, що се таке є?

Г а л о ч к а (придивившись у вікно). Ох, лихо!.... (встає, пошатнується, хоче йти и не может; Олена піддержує ии.)

Т а р а н е ц ь. Що там таке? (встає и підходить до Галочки).

Г а л о ч к а. Він... таточку!.... він!.... (изнемогає и падає на руки Олени). Зховайте мене від нього..... від самои мене.....

Т а р а н е ц ь (спинить з Оленою відвести ии, и вернувшись, стоить в недоумини). Що мени тепер робити? Ума не приберу!.....

ЯВЛЕНІЄ ОСЬМЕ.

ТАРАНЕЦЬ и ЗОРИНЬ (входить поспішно).

З о р и н ь (кинувшись до Таранця, веселый, обнимаєть его). Здравствуй, мой почтенный Алексій Омеляновичъ!..... Каково поживаєшь?

Т а р а н е ц ь (ледви отвичаючи на ласки його, в замишательстви). Спасибіи Богу.... ще..... (на сторону). Буде тут усього!.....

Зоринъ. Гдѣ Галочка моя? уже она теперь совершенно моя! Вотъ, мой любезный, привезъ отъ дяди моего письмо собственно къ тебѣ. Тутъ все доброе написано. Онъ проситъ и умоляетъ тебя не мѣшать моему счастью; и всѣ грѣхи, какихъ ты боишься, беретъ на свою душу. Вотъ это письмо, читай его, а я побѣгу и отыщу Галочку, что, можетъ, и не ждетъ еще меня такъ скоро. Отыщу и приведу къ тебѣ, а ты насъ благослови какъ дѣтей своихъ. Теперь ни въ чемъ нѣтъ препятствія..... (хочетъ бѣжать).

Таранецъ (удерживая его, з замишательствомъ). Не турбуйтесь, Семен Иванович!.... Лучше сядьте..... ось посидьте-лишень..... Якъ-бы то вамъ сказати.....

ЯВЛЕНИЕ ДЕВЪЯТЕ.

Ти-ж и ГАЛОЧКА (котру веде Олена).

Зоринъ (увидѣвъ ее, хотѣлъ броситься къ ней; она рукой даетъ знакъ, чтобы онъ не подходилъ, и онъ, пораженный уборомъ ея, остолебѣвъ, руки сцепилъ и едва устоялъ на ногахъ). Галочка!.... ты за-мужемъ?—Что ты это сдѣлала?....

Галочка (говорить з великимъ усильямъ. Сльози ей мишають. Отецъ и Олена поддерживють

ни). Семен Иванович!..... Пан-отець мене благословив.... и я, по самий чистий воли, вийшла за чоловіка честного, доброго..... не приходиться нам нічого згадувати..... Ще раз довелось мені сказати вам: прощайте навики!..... Забудьте усе!..... Забудьте мене... Коли зможете, забудьте и щирю любов мою, через котору я зробила усе для вашого спокою..... Ви знайдете своє щастя..... а я!..... (Слабше зовсім. Ін сажають на лавку).

Зоринь (ударивъ себя въ грудь, въ отчаянні). Всѣ надежды на щастье пачезли!..... Пули неприятельскія успокоять меня! (Убѣгаєть).

Таранецъ (пиддержуючи Галочку). Доню моя мила!..... Галочко моя!..... Серденько мое!..... Що з тобою?.....

Галочка (опам'ятовавшись, важко душе). Ох, тяжко мені!.....

Таранецъ. Поведу я тебе..... може-б по-лежала?

Галочка. Ни, вже и пиднятися не здужаю..... (Лежить на руках батька, держачи Олену за руку.) Де.... Микола?

Микола (поспшино входячи, кидається до неї з другого боку на коліни). Осьде її я..... Що з тобою, моя Галочка?

Галочка (подає йому другу руку) Важко мені! уже до сердца пидступило!..... Дай мені

свою руку.... Я вже не бачу вас!.... Господи!
я сполнила..... святійший закон твоїй..... По-
ложила душу за друга... Старалась себе збе-
регти.... для вас тату... для тебе, Миколо.....
не змогла!.... Я чоловік..... Отець Праведний
прийметь мене..... (Умирає).

Т а р а н е ц ь (з великою горестю ридає над нею).

О л е н а (ридаючи, цілує її).

М и к о л а. Чи ми-ж достойні були, щоб
ангол небесний жив з нами?... (цілує її руки.
Занавись опускається).

ИЗВѢСТІЕ О ЖИЗНИ СОЧИНТЕЛЯ

Д Р А М У

ЩУРА ЛЮБОВ.

Григоріи Федоровичъ Квитка (издававшій сочиненія свои подъ именемъ Грыцька Основьяненка) родился въ 1778 году, въ селеніи Основѣ, на слѣдственномъ имѣніи своихъ предковъ, близь Харькова; скончался въ 1843 году, въ Харьковѣ. Строгая нравственность и Христіанское благочестіе были основаніями его жизни и характера. Чудесное исцѣленіе зрѣнія на пятомъ году возраста усилило его набожность и внушило ему мысль посвятить себя монашеству, чему воспрепятствовала воля отца его. Квитка служилъ съ 1793 по 1797 годъ по военному вѣдомству до чина Капитана, съ 1802 по 1804 жилъ въ Куряжскомъ монастырѣ, съ 1812 по 1816 былъ Правителемъ дѣлъ Харьковскаго Общества Благотворенія, и содѣйствовалъ открытію Харьковскаго Института благородныхъ дѣвицъ; на четыре трехлѣтія сряду избираемъ былъ (1817—1829) Харьковскимъ Уѣзднымъ

Предводителемъ Дворянства, и награжденъ орденъ Св. Анны 2 степени; служилъ девять лѣтъ (1832—1841) Совѣстнымъ Судьею, и скончался въ должности Предсѣдателя Харьковской Палаты Уголовнаго Суда, въ чинѣ Надворнаго Совѣтника. Замѣчательнѣйшія литературныя произведенія этого незабвеннаго писателя: Дворянскіе выборы (1829 и 1830, М.); Шельменко, Волостный Писарь; Сватанье на Ганчаривцѣ, (Х. 1836 и 1840); Малороссійскія повѣсти (М. 1834 и 1837, Х. 1841) въ двухъ томахъ; Козырь-дивка (Спб. 1838); Ганнуся (Х. 1838 и въ Телескопѣ 1832); Лысты до землякивъ (Х. 1839), нравственная книга для простолюдиновъ; Шельменко Денщикъ, комедія (Х. 1840), передѣланная изъ напечатанной въ Современникѣ его же повѣсти—Украинскіе Дипломаты; Панъ Халявскій (Спб. 1840); Похожденія Столбикова (Спб. 1841). Въ современныхъ журналахъ помѣщались оригинальныя и переводныя съ малороссійскаго сочиненія Квитки - Основьяненка: въ Современникѣ — Маруся (1838), Праздникъ Мертвецовъ, Дѣлай добро — добро будетъ, Конотопская вѣдьма (1839), Вотъ любовь (переводъ ненапечатанной повѣсти—Щыра любовь), Козырь-дивка, Украинскіе дипломаты и проч. (1840), Фенюшка, Герой Очаковскихъ временъ (1841), преданія

о Гаркушѣ (1842); въ Отечественныхъ Запискахъ—Головатый (1839) и проч., въ Литературной газетѣ—Вотъ тебѣ и кладъ (1839) и проч., въ Маякѣ—Перекотиполе (1840) и проч., въ Москвитинѣ—Сердечная Оксана (1842) и проч. Кромѣ того, встрѣчаемъ статьи Г. Ф. Квитки въ разныхъ сборникахъ: въ Утренней звѣздѣ—Салдатскій патреть (1834), въ Утренней зарѣ—Божія дѣти, въ русскомъ переводѣ (1840), въ Ластовкѣ—Сердечна Оксана и проч. (1841), въ Молодикѣ—Перекотиполе, Пидбрехачъ и проч. (1843), и во многихъ другихъ.

Подробнѣйшее извѣстіе о жизни и сочиненіяхъ Квитки-Основьяненко, съ извлеченіемъ изъ рѣчи, произнесенной Профессоромъ И. И. Срезневскимъ при погребеніи покойнаго Квитки, напечатано К. М. Сементовскимъ, въ Москвитинѣ (N 10, 1843 года) и Прибавленіяхъ къ Харьковскимъ Губернскимъ Вѣдомостямъ (N 45, 1843 года). Заимствуемъ изъ этой статьи замѣчаніе объ напечатанной здѣсь драмѣ: «Щира - Любовь — первый опытъ на малороссійскомъ языкѣ драмы, принаровленной къ сценѣ, безспорно принадлежитъ къ лучшимъ драматическимъ произведеніямъ Автора». Драма «Щира Любовь» была два раза съ большимъ успѣхомъ выполнена на сценѣ Харьковского театра труппою Л. Ю. Млотковского. Не могу

умолчать, что при полученіи права на изданіе этой драмы я обязанъ благородному содѣйствию просвѣщеннаго любителя словесности Н. Д. Алфераки.

Приводимъ изъ рѣчи И. И. Срезневскаго характеристики Г. Ф. Квитки Основьяненка, какъ писателя: «Подумаемъ ли о народѣ, о томъ, какъ важно для блага общаго распространеніе въ немъ истинъ Вѣры и Науки, правилъ мысли и жизни, — и вспомнимъ, что онъ одинъ изъ первыхъ въ Украинѣ сталъ думать объ этомъ, старался всѣми силами содѣйствовать этому, участвовалъ и въ открытіи народныхъ училищъ, жертвовалъ и трудомъ и имуществомъ для заведенія народной библіотеки, самъ брался за перо и писалъ для народа живымъ народнымъ языкомъ, такъ что заставлялъ и глубоко чувствовать, и глубоко задумываться самаго простаго селянина, дотогдѣ непонимавшаго силы слова. Подумаемъ ли о нашей современной Словесности, о даровитѣйшихъ изъ ея дѣлателей, — и вспомнимъ, что онъ былъ въ числѣ этихъ избранниковъ, умѣлъ быть русскимъ и по мысли, и по выраженію, и знаніемъ общества, сознаніемъ его нуждъ и требованій, его достоинствъ и недостатковъ. Жизнь его вся была служеніемъ Богу и Отечеству.»

БІБЛІОТЕКА

Українського Інституту
МАРКСИЗМУ - ЛЕНІНІЗМУ

№ 4324

СОДЕРЖАНІЕ

ЮЖНАГО РУССКАГО ЗБОРНИКА.

I

	СТРАН.
Предисловіе.....	5— 8.
Правописаніе.....	9— 18.
Думки и писни <i>А. М.</i>	19— 28.
Думи та спиви, <i>Михайла Петренка</i>	29— 60.

II.

Вовкулака, Українське повир'є, <i>Стефана Александрова</i>	1—108.
--	--------

III.

Наталя, або дві доли разом, <i>Михайла Макаровського</i>	1— 44.
--	--------

IV.

Гарасько, або талан и в неволи, <i>Михайла Макаровського</i>	1— 72.
--	--------

V.

Щира Любов, або милий дорогше счастья, <i>Грицька Основ'яненка (Григорія Квитки)</i>	1— 92.
--	--------

О В Ъ Я В Л Е Н І Я.

Въ Харьковѣ, у Издателя, Коллежскаго Совѣтника Амвросія Лукіяновича Метлинскаго, и книгопродавца Петра Ивановича Апарина, продаются слѣдующія сочиненія :

Южный Русскій Сборникъ, изданіе Амвросія Метлинскаго. Харьковъ. 1848. (Книжка 1. Предисловіе, Правописаніе. Думки и писни А. М. Думи та спиви М. Петренка. Кн. 2. Вовкулака, Украинське повирье, С. Александрова. Кн. 3. Наталя, або дви доли разом, М. Макаровського. Кн. 4. Гарасько, або талан и в неволи, М. Макаровського. Кн. 5. Щира Любов, або милій дорогше счастья, Грицька - Основьяненка (Г. Квитки). Цѣна за каждую книжку врознь 1 р. с., за двѣ книжки — $1\frac{1}{2}$ р. с., за три — 2. р. с., за четыре — $2\frac{1}{4}$ р. с., за пять книжекъ — $2\frac{1}{2}$ р. с.

Думки и писни та ище де-що Амвросія Могилу (съ замѣтками относительно Южнорусскаго языка, переводами и словаремъ). Стран. 1 — 204. Харьковъ. 1839. Цѣна 1 р. с., съ Южнымъ Русскимъ Сборникомъ вмѣстѣ — 3 р. с.

Объ истинномъ значеніи поэзій, сочиненіе А. Метлинскаго. Харьковъ. 1843. Цѣна 75 к. с. При покупкѣ значительнаго числа экземпляровъ отъ издателя будетъ сдѣлана уступка. Продолженіе изданія Сборника будетъ зависѣть отъ содѣйствія ему своими трудами и средствами просвѣщенныхъ любителей словесности.

О П Е Ч А Т К И.

Напечатано:

вмѣсто:

СТРАН. СТРОК.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

7	1	Народныя	народныя
—	3	Народные	народные
—	4	Пословицы	пословицы

ПРАВОПИСАНІЕ.

9	11	англинское	англійское
11	2 съ к.	(толчка)	(толчка).
18	10	и.	и.

ДУМКИ И ПИСНИ.

22	4	калитав	налитав
28	3 съ к.	листом	листом

ДУМКИ И СПИВУ.

43	16	померне	померкне
48	13	жаден	жоден
49	19	коханья	коханья,
55	7	довго,	довго
59	7	Цитѣте	Цитѣте
60	4 съ к.	боюся	боюсь

Напечатано:

вмѣсто:

СТРАН. СТОК.

ВОВКУЛАКА.

2	2 съ к.	Ы, ы	У, у
15	10	Корниeko	Корниенко
—	14	вривив	привив
24	7 съ к.	жинки	жинки
29	9	свашку,	свашку...
79	7 съ к.	штури	шкуру

НАТАЛЯ.

5	6	шоб	шоб
8	13	шидиски	шидиски
12	7	тубуйся	турбуйся
21	11	розоплнтала	розплнтала
—	19	спасибн	спасибн
23	2	черни	чорни.

ГАРАСЬКО.

14	12	разважить	розважить
23	2 съ к.	ы	и
28	1 съ к.	церкви	церкви
29	4	жить	жить.
31	6	роздается;	роздается:
35	4	защити	защиту

*Нѣкоторыя слова различно напечатаны по причинѣ
различнаго произношенія. Слово *Зборникъ* употреб-
лено въ этой старинной формѣ по производству отъ
Изборникъ.*

